

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060205

DOM
2015-03-26
Stockholm

Mål nr
M 9443-14

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2014-10-02 i mål nr M 180-14, se bilaga A

KLAGANDE

1. Länsstyrelsen i Västra Götalands län
403 40 Göteborg

2. Miljö- och klimatnämnden i Göteborgs kommun
Miljöförvaltningen
Box 7012
402 31 Göteborg

MOTPART

Göteborgs Hamn Aktiebolag, 556008-2553
403 38 Göteborg

Ombud: Advokat R S

SAKEN

Ansökan om tillstånd till återställnings- och efterbehandlingsarbeten avseende Torsvikens muddertippningsplats i Göteborgs kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen avslår Göteborgs Hamn Aktiebolags yrkande om avvisning av klagandenas yrkanden.

2. Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom endast på det sättet att punkten 1 a) får följande lydelse och att ett nytt villkor, villkor 3 h) införs med följande lydelse.

Dok.Id 1193779

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00

Punkten 1a)

a) intill en högsta höjd av + 13,5 meter i Göteborgs lokala höjdsystem utlägga tätskikt av schaktmassor.

Villkor 3 h)

Endast rena massor får användas för sluttäckning och uppbyggnad av vadehavets inre vall och häckningsöar. Halterna av grundämnen och farliga ämnen i de massor som används får inte vara högre än de naturliga bakgrundshalterna där massorna har sitt ursprung. Hur kontroll av massornas naturliga bakgrundshalter ska ske ska anges i kontrollprogrammet och godkännas av tillsynsmyndigheten.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen i Västra Götalands län (länsstyrelsen) har, som myndigheten slutligen bestämt sin talan, yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ändra villkor 1 a så att det får följande lydelse.

”intill en högsta höjd av +13,5 m i Göteborgs lokala höjdsystem utlägga tätskikt av rena schaktmassor.”

Miljö- och klimatnämnden i Göteborgs kommun (nämnden) har, som nämnden slutligen bestämt sin talan, yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska föreskriva ett villkor som lyder:

Endast rena massor får användas för sluttäckning och uppbyggnad av vadehavets inre vall och häckningsöar. Med begreppet rena massor avses massor utan antropogen påverkan.

Halterna av grundämnen och farliga ämnen får inte vara högre än de naturliga bakgrundshalterna där massorna har sitt ursprung.

De naturliga bakgrundshalterna ska bestämmas genom samlingsprov från minst fyra vertikala borrhärlor per 1 000 kvadratmeter.

För det fall Mark- och miljööverdomstolen anser att muddermassor kan användas för sluttäckning har nämnden yrkat att domstolen återförvisar målet till mark- och miljödomstolen för fortsatt handläggning.

För det fall Mark- och miljööverdomstolen anser att muddermassor kan tillåtas för sluttäckning och målet trots det inte ska återförvisas, har nämnden yrkat att rena massor ska användas i första hand och att tillsynsmyndigheten får tillåta att rena muddermassor används om sökanden visar skäl för det. De massor som får användas får inte överstiga följande begränsningsvärden (mg/kg TS):

<i>Arsenik</i>	<i>20</i>
<i>Bly</i>	<i>68</i>
<i>Kobolt</i>	<i>15</i>
<i>Koppar</i>	<i>80</i>
<i>Krom</i>	<i>80</i>
<i>Kadmium</i>	<i>2,0</i>
<i>Kvicksilver</i>	<i>0,25</i>

<i>Nickel</i>	54
<i>Zink</i>	250
<i>Summa PAH-11</i>	0,8
<i>PCB-7</i>	0,01
<i>Tributyltenn (TBT)</i>	0,006

Tillsynsmyndigheten får delegation att föreskriva villkor för utsläpp av vatten från avvattningsavvattning av muddermassor.

De angivna värdena ska kontrolleras genom mätning av inkommande massor. Kontrollens omfattning ska fastställas i kontrollprogrammet.

Göteborgs Hamn Aktiebolag (bolaget) som har yrkat att klagandenas yrkanden i de delar de har framställts efter överklagandetidens utgång ska avvisas, har medgett första och andra styckena i nämndens förstahandsyrkande och har bestritt övriga yrkanden.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen har anfört i huvudsak följande. Med hänsyn till Torsvikens Natura 2000-områdes värden och dåliga bevarandestatus samt tillgången till lämpliga massor är det inte rimligt att meddela tillstånd för användning av rena muddermassor. Länsstyrelsens godkännande av efterbehandlingsplanen grundades på att det endast var fråga om rena massor av sand, jord eller lera som skulle utgöra sluttäckningen. För vissa grundämnen överstiger de föreslagna halterna i massorna som ska täcka mudderdeponin de halter som påträffas där idag. De flesta halterna som godkänts i domen överstiger de totalhalter för nivåer för mindre än ringa risk som Naturvårdsverket angett i sin handbok 2010:1. Idag finns inga gränsvärden för TBT men länsstyrelsen bedömer att värdet för TBT bör ligga väsentligen lägre än det som bolaget föreslagit som riktvärde. Marina organismer som snäckor och musslor är extremt känsliga för TBT i akvatisk fas och motsvarande nivå för akuttoxisk påverkan är 3 ng/l.

Förutom höga halter av TBT godtogs i den överklagade domen även högre halter av andra förekommande tungmetaller och föroreningar som kan ha negativa effekter på faunalivet i området som t.ex. fåglarna i Natura 2000-området. Om förorenade muddermassor används så kommer föroreningar att finnas bundna till uppgrumlade partiklar samt akvatiskt löst i vattnet i och med fåglarnas födosökande i sedimentet.

Vattnet i vadehavet behöver omsättas med jämna mellanrum genom vattenutbyte med närliggande recipient, i detta fall Torsvikens Natura 2000-område. Länsstyrelsen ser även en problematik med kontrollförfarandet av ianspråktagandet av tillståndet för det fall förorenade muddermassor används. Mark- och miljödomstolen har inte gjort någon sammanvägd bedömning av åtgärdernas tillåtlighet utan hänskjuter frågor till ett framtida kontrollprogram. Att hänskjuta frågeställningar om påverkan till själva kontrollprogrammet kan bli problematiskt vid otydligt formulerade villkor och kan därmed ge ytterligare behov av skyddsåtgärder. Användningen av muddermassor kräver ett omfattande kontrollprogram för att säkerställa att riktvärdena inte överskrids. Det är mycket svårt att bedriva tillsyn och kontrollera efterlevnaden av domen. Detta problem undviks genom användande av endast rena schaktmassor.

Nämnden har anfört bl.a. följande. Endast rena massor ska tillåtas i täcksiktet för att minimera mängden föroreningar som ytterligare tillförs platsen. Att endast tillåta rena massor är särskilt viktigt då täcksiktet kommer att utgöra vadehavets botten och därmed vara direkt exponerat för sediment- och vattenlevande organismer och fåglarna i vadehavet samt att platsen ligger i direkt anslutning till ett Natura 2000-område. Efter att domen meddelats har bolaget förtydligat att de önskar att använda massor som är förorenade upp till Naturvårdsverkets generella riktvärden för mindre känslig markanvändning vid etablering av anläggningsvägar inför sluttäckningen. Nämnden bedömer att detta är acceptabelt under förutsättning att anläggningsvägarna överlagras med minst 0,5 meter rena massor. Det är av största vikt att det aktuella tillståndet reglerar hurdana massor som får användas eftersom det utgör tillståndets ram och även underlag för tillsyn. Det är viktigt att tillståndet kompletteras med ett villkor som reglerar vilka massor som får användas och att det villkoret blir tydligt.

Bolaget har anfört i huvudsak följande. Länsstyrelsen anger inte vad som, enligt dess uppfattning, i det enskilda fallet ska anses utgöra ”rena” schaktmassor. Om bolaget obetingat skulle medge länsstyrelsens yrkande och om rätten dömer i enlighet därmed, blir bolaget utlämnat åt länsstyrelsens bedömning i frågan huruvida vissa massor kan anses ”rena” eller ej. Bolaget kan inte godta en sådan ordning. Länsstyrelsens komplettering av yrkandena har inkommit till Mark- och miljööverdomstolen efter besvärstidens utgång. Justeringen av yrkandet om att endast ”rena schaktmassor” ska

få användas innebär en utvidgning och väsentlig skärpning av det rättidigt inkomna yrkandet om att muddermassor ej ska få användas. Som sådant är yrkandet för sent inkommet och i vart fall en otillåten taleändring. Yrkandet ska därför avvisas.

I fråga om nämndens överklagande kan det konstateras att nämnden inom besvärstiden inkommit med ett yrkande om att ”villkor med begränsningsvärden ska fastställas för tillåtna massor”. Det yrkandet utgör processens ram. Nämnden har drygt en månad efter besvärstidens utgång inkommit med en kompletteringsskrift. Skriften innehåller fyra helt nya, alternativa yrkanden som alla på ett eller annat sätt rör själva tillståndsmeningen i mark- och miljödomstolens dom, dvs. något helt annat och väsentligen mer ingripande än det villkor som nämndens egentliga yrkande avser. Det är inte processuellt möjligt att efter besvärstidens utgång ändra talan i sådan omfattning som nämnden nu gjort. Nämndens nya yrkanden ska därför avvisas.

Bolaget kan dock medge en ändring av tillståndet enligt vad parterna faktiskt enats om, dvs. första och andra styckena i nämndens yrkande. En sådan ändring av tillståndet torde också motsvara den materiella innebörden av länsstyrelsens yrkande och bör således kunna läggas till grund för rättens dom.

Bolagets huvudalternativ är användning av schaktmassor från infrastrukturprojekt i Göteborgsområdet. Behovet av att kunna använda muddermassor är ett reservalternativ som aktualiseras endast om och när schaktmassor i erforderlig mängd inte kan erhållas vid de tidpunkter behov därav föreligger. Bolaget har nu fått försäkringar om att erforderliga schaktmassor kommer att stå till bolagets förfogande i rätt tid. I anledning härav finns inte längre något sakligt behov av tillståndet såvitt avser användning av muddermassor.

Länsstyrelsen har vidare anfört bl.a. följande. Länsstyrelsen motsätter sig inte att ändra tillståndet enligt nämndens yrkande. Länsstyrelsen förutsätter att verksamhetsutövaren i kontrollprogrammet ämnar visa hur villkor om massornas renhet ska efterföljas.

Nämnden har vidare anfört bl.a. följande. Kompletteringen av överklagandet kan inte anses vara en otillåten taleändring. För det fall Mark- och miljööverdomstolen ändå beslutar att yrkandena i kompletteringen ska avvisas, anser nämnden att kompletteringen istället ska ses som ett underlag för det första yrkandet i målet. Att bolaget angett att det inte längre finns något sakligt behov av tillståndet såvitt avser användning av muddermassor tar inte bort behovet av villkor eftersom det är tillståndet som är bindande och inte eventuella åtaganden därefter. Utan sista stycket som reglerar hur de naturliga bakgrundshalterna bestäms, förlorar villkoret i tydlighet.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Frågan om otillåten taleändring

Enligt 50 kap. 4 § rättegångsbalken ska ett överklagande innehålla uppgift om i vilken del domen överklagas och den ändring i domen som yrkas. Vidare framgår av 25 § i samma kapitel att en klagande inte får ändra sin talan att avse en annan del av tingsrättens dom än den som uppgetts vid överklagandet.

Mark- och miljööverdomstolen finner att de justeringar som länsstyrelsen och nämnden gjort av sina yrkanden i Mark- och miljööverdomstolen inte avser någon annan del av tingsrättens dom än den som uppgetts vid överklagandet och innebär enbart justeringar av de yrkanden som framställdes i behörig ordning i samband med överklagandet. Det finns därför inte skäl att avvisa yrkandena på grund av otillåten taleändring.

Reglering avseende massor

Mark- och miljödomstolen har under punkten 1 a) i domen fastställt att även muddermassor kan användas i tätskiktet. Som både länsstyrelsen och nämnden framfört finns det miljömässiga skäl att i tillståndet reglera att muddermassor inte får användas. Detta är särskilt viktigt eftersom det täckande skiktet kommer att utgöra vadehavets botten och platsen dessutom ligger i närheten av ett Natura 2000-område. I Mark- och miljööverdomstolen har bolaget förklarat att det numera inte finns något

sakligt behov av tillståndet såvitt avser användning av muddermassor. Mark- och miljööverdomstolen finner därför att det i tillståndet under punkten 1 a) bör regleras att endast schaktmassor får användas. Med schaktmassor avses då massor schaktade på land vilket utesluter muddermassor.

Enligt 22 kap. 25 § första stycket 12 miljöbalken ska en dom som innebär att tillstånd ges innehålla de övriga villkor som behövs för att förhindra skada på eller olägenhet för omgivningen. Nämnden har yrkat att det i tillståndet föreskrivs ett nytt villkor om vilka massor som får användas. Bolaget har gått med på nämndens förstahandsyrkande såvitt avser första och andra styckena. Nämndens yrkande bör regleras som ett nytt villkor under punkten 3 i tillståndet, dvs. att endast rena massor får användas vid sluttäckning och uppbyggnad av vadehavets inre vall och häckningsöar och att halterna av grundämnen och farliga ämnen inte får vara högre än de naturliga bakgrundshalterna där massorna har sitt ursprung. Att specificera att massorna ska vara utan antropogen påverkan är enligt Mark- och miljööverdomstolen obehövligt med den valda formuleringen. En viss risk för problem med tolkning av begreppet skulle också kunna uppstå. Villkoret bör ha den utformningen som framgår av domslutet.

När det gäller kontroll av massornas renhet har länsstyrelsen angett att det förutsätts att verksamhetsutövaren i kontrollprogrammet ämnar visa hur villkor om massornas renhet ska efterföljas. På vilket sätt bakgrundshalterna ska kontrolleras bör enligt Mark- och miljööverdomstolen anges i förslaget till kontrollprogram som i den delen ska fastställas av tillsynsmyndigheten. Även detta bör regleras i punkten 3.

Vid denna utgång saknas skäl att pröva nämndens övriga yrkanden. Mark- och miljödomstolens dom ska därför ändras på det sätt som framgår av domslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2015-04-23

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löv, Vibeke Sylten och Margaretha Gistorp, referent, samt tekniska rådet Dag Ygland.

Föredragande har varit Åsa Talvik.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-10-02
meddelad i
Vänernsborg

Mål nr M 180-14

SÖKANDE

Göteborgs Hamn AB
403 38 Göteborg

Ombud: Advokat R S

SAKEN

Ansökan om tillstånd till återställnings- och efterbehandlingsarbeten avseende Torsvikens muddertippningsplats i Göteborgs kommun.

Ao: 108/109

N: 6399470

E: 308780

DOMSLUT

- 1) Mark- och miljödomstolen, som godkänner miljökonsekvensbeskrivningen, lämnar Göteborgs Hamn AB ”GHAB” tillstånd att utföra återställnings- och efterbehandlingsåtgärder inom fastigheterna X och Y enligt följande:
 - a) intill en högsta höjd av +13,5 meter i Göteborgs lokala höjdsystem utlägga tätskikt av schaktmassor och muddermassor,
 - b) anlägga vadehav och därtill hörande inre vallar och häckningsöar för fågellivet,
 - c) anlägga pump- och intagsanordningar i Torsvikens norra bassäng,
 - d) pumpa vatten från Torsvikens norra bassäng till vadehavet intill en högsta mängd av 10 liter/sekund,
 - e) anlägga utloppsanordning och bräddavlopp och via dessa utsläppa överskottsvatten till Torsvikens norra bassäng eller Göta älv, samt
 - f) i övrigt vidta de mindre åtgärder och anläggningsarbeten som erfordras för projektets genomförande.

Dok.Id 276906

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänernsborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00 E-post: mmd.vanersborg@dom.se	0521-27 02 30	måndag – fredag 08:00-16:00 -

- 2) Verksamheten ska bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med ansökan, övriga handlingar vartill ansökan hänvisar samt vad GHAB särskilt uppgivit eller åtagit sig i målet.

Mindre ändring av verksamheten får vidtas efter godkännande av tillsynsmyndigheten. Som förutsättning för sådant godkännande ska gälla att ändringen inte kan befaras medföra ökad störning för omgivningen.

- 3) Utöver vad som följer av allmänna villkoret under punkt 2 ovan ska följande villkor gälla.
 - a) Avbaningsarbeten inom muddrupplaget får inte utföras under perioden 1 april - 1 augusti.
 - b) Vid transport av mudder- och schaktmassor till arbetsområdet ska transporten utföras på sådant sätt att risk för spill minimeras.
 - c) Arbetsfordon ska klara Göteborgs Stads "Miljökrav vid upphandling av entreprenader och tjänster".
 - d) Försiktighetsmått ska vidtas för att förhindra spill av t ex petroleumprodukter till vattenområdet. Arbetsmaskiner och mobila dieselcisterner ska vara uppställda så att eventuellt spill inte avleds till vatten. Utrustning ska finnas tillgänglig inom arbetsområdet för uppsamling och sanering av förekommande spill och utsläpp.
 - e) Vid risk för att förorenat vatten eller oljeutsläpp från verksamheten kan nå Göta älv eller Torsvikens Natura 2000-område, ska Räddningstjänsten omedelbart kontaktas enligt skriftlig larmlista eller motsvarande dokument. Berörd personal ska fortlöpande informeras om vilka åtgärder som ska vidtas vid olycka.
 - f) Naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2004:15) om buller från byggarbetsplatser ska innehållas.

Nödvändiga, koncentrerade insatser med kort varaktighet, som ger upphov

till högre ljudnivåer, får dock utföras under dag- och kvällstid.

- g) Ett förslag till kontrollprogram ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast 3 månader innan detta tillstånd tas i anspråk. Domstolen överlåter enligt 22 kap. 25 § miljöbalken till tillsynsmyndigheten att fastställa de kompletterande villkor som kan erfordras vid arbetenas utförande.
- 4) Med stöd av 22 kap. 25 § MB bemyndigar Mark- och miljödomstolen tillsynsmyndigheten att, sedan sökta arbeten färdigställts, fastställa erforderliga villkor av mindre betydelse rörande förvaltningen av området.
- 5) Tillståndet får tas i anspråk utan hinder av att domen inte har vunnit laga kraft. Detta förutsätter dock att Göteborgs Hamn AB hos Länsstyrelsen i Västra Götalands län ställer säkerhet för den ersättning som kan komma att utgå om domen ändras.
- 6) Arbetena ska vara utförda inom 10 år från dagen för denna dom.
- 7) Anspråk i anledning av oförutsedd skada får framställas inom 5 år från arbetstidens utgång.
- 8) Göteborgs Hamn AB förpliktas att utge ersättning för rättegångskostnader till Länsstyrelsen i Västra Götalands län med 24 000 kr.
- 9) Mark- och miljödomstolen fastställer prövningsavgiften till 19 500 kr. Avgiften är betald.
-

BAKGRUND

Göteborgs hamn utgör allmän hamn för vilken Göteborgs Hamn AB, (GHAB) är huvudman, GHAB och dess föregångare, Göteborgs kommuns hamnstyrelse, har såsom huvudmän för den allmänna hamnen i Göteborg, sedan början av 1970-talet tippat förorenade muddermassor i Torsviken (Torslandaviken). Muddermassor har huvudsakligen tippats och lagts upp inom en avskild yttre del av viken, även kallad Södra bassängen, som inramas av sprängstensvallar. Efter sedimentering har överskottsvattnet från muddermassorna pumpats ut från området, tillbaka till Göta älv. Tippningen av muddermassor har upphört till följd av att gällande tillstånd härför löpt ut 2009-12-31.

I den senaste tillståndsdomen föreskrevs villkor i fråga om efterbehandling av deponiområdet i vilket GHAB ålades att inge ett förslag till efterbehandlingsplan till länsstyrelsen för godkännande. Utformningen och prövningen av den ovan angivna efterbehandlingsplanen har därefter integrerats med prövningen av den bevarandeplan som upprättats rörande Torsviken som Natura 2000-område och som fastställts av länsstyrelsen i Västra Götaland 2005-12-20.

ANSÖKAN**Yrkanden**

GHAB har ansökt om tillstånd till att utföra återställnings- och efterbehandlingsåtgärder inom fastigheterna X och Y enligt följande:

- a) intill en högsta höjd av +13,5 meter i Göteborgs lokala höjdsystem utlägga tätskikt av schaktmassor och muddermassor,
- b) anlägga vadehav och därtill hörande inre vallar och häckningsöar för fågellivet,
- c) anlägga pump- och intagsanordningar i Torsvikens norra bassäng,
- d) pumpa vatten från Torsvikens norra bassäng till vadehavet intill en högsta mängd av 10 liter/sekund,
- e) anlägga utloppsanordning och bräddavlopp och via dessa utsläppa överskottsvatten till Torsvikens norra bassäng eller Göta älv, samt

f) i övrigt vidta de mindre åtgärder och anläggningsarbeten som erfordras för projektets genomförande.

Vidare har GHAB, om det befins erfordrerligt, ansökt tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB för den sökta verksamheten.

Slutligen har GHAB yrkat att arbetstiden fastställs till 10 år och att anspråk i anledning av oförutsedd skada får framställas inom fem år från arbetstidens utgång samt att tillståndet får tas i anspråk även om domen inte vunnit laga kraft.

GHAB har till utveckling av sin tala anfört bl.a. följande.

Tidigare beslut av betydelse för ansökan

Verksamheten har över tiden reglerats i ett flertal domar och beslut. Dessa redovisas i sammandrag i det följande.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län beslutade 1973-01-03 att bevilja dåvarande Göteborgs hamnstyrelse dispens från skyldigheten att söka tillstånd hos koncessionsnämnden för miljöskydd för bl.a. tippning av muddermassor i vattenområde vid Torsviken. För dispensen föreskrevs vissa villkor, bl.a. att ett kontrollprogram skulle upprättas i samråd med länsstyrelsen för bedömning av arbetsföretagets inverkan på vattenområdet.

Vidare prövades verksamheten genom vattendomstolens dom 1973-05-18, DVA 36 i mål A 28/71.1 domen fastställdes en arbetstid om femton år, från den dag domen vunnit laga kraft, vilket skedde 1973-06-01. Efter ansökan av Göteborgs kommun förlängdes arbetstiden med ytterligare tio år genom vattendomstolens dom 1988-11-25, DVA 58 i mål VA 31/88. Det ursprungliga syftet med vattendomen var "dels att bli kvitt massor från muddringar i Göteborgs hamn och dels att, för utnyttjande under slutet av 1990-talet, skapa mark för hamnanläggningar och därtill knuten industri". Ansökan skedde på länsstyrelsens begäran så att den havstippning av förore-

nade muddermassor som dittills skett, kunde upphöra. Av olika skäl har GHAB inte fullföljt utfyllnaden av viken under arbetstiden i redovisade domar.

Den senaste tillståndsmässiga regleringen av mudderhanteringen består i miljödomstolens dom 2000-01-17, mål nr M 340-99, i vilken GHAB fått ett tidsbegränsat tillstånd enligt miljöskyddslagen att för tiden fram till 2009-12-31 deponera muddermassor inom en avgränsning av mudderupplaget i Torsvikens yttre del. I domen föreskrevs villkor i fråga om efterbehandling av upplagsområdet i vilket GHAB ålades att inge ett förslag till efterbehandlingsplan till länsstyrelsen för godkännande. En efterbehandlingsplan, upprättad 2003-11-10, har därefter ingivits till länsstyrelsen.

Parallellt med den tillståndsgivna verksamheten, har det pågått diskussioner och prövning av Torsviken med vissa omgivande vattenområden som ett Natura 2000-område. Regeringen har sålunda 2000-07-06 beslutat, med stöd av 7 kap. 27 § MB, att Torsvikens inre del och vissa omgivande vattenområden ska utgöra ett sådant område som bör beredas skydd som särskilt skyddsområde (SPA) i enlighet med artikel 4 i rådets direktiv 79/409/EEG om bevarande av vilda fåglar. Natura 2000-området har beteckningen SE0520055. Som sådant är området underkastat särskilt skydd enligt bestämmelser i 7 kap. MB. Natura 2000-förordnandet omfattar således inte mudderupplaget i vikens yttre del.

Utformningen och prövningen av den ovan angivna efterbehandlingsplanen har därefter skett med beaktande av och integrerat i prövningen av den bevarandeplan som upprättats för Torsviken som Natura 2000-område och som fastställts av länsstyrelsen i Västra Götaland 2005-12-20.

GHAB har efter anmälan till länsstyrelsen vidtagit vissa biotopförbättrande åtgärder i Torsvikens inre del, dvs. inom Natura 2000-området. Åtgärderna har bedömts direkt hänga samman med skötseln eller förvaltningen av Natura 2000-området och att de med stöd av bestämmelsen i 7 kap. 28 a §, andra stycket, därmed är undantagna från tillståndsplikt.

Torsviken har härigenom fått sin nuvarande utformning och reglering där dess inre del och vissa omgivande vattenområden utgör ett Natura 2000-område och där vikens yttre del är ianspråktagen av det invallade mudderupplaget som nu ska sluttäckas och efterbehandlas, men som i sig inte omfattas av Natura 2000-området.

Det tekniska utförandet

Den närmare tekniska utformningen av den sökta verksamheten och däri ingående anordningar är beskrivna i bifogad teknisk beskrivning jämte därtill fogade underbilagor, bilaga A.

Som framgått ovan är huvudsyftet med den avsedda verksamheten att fullgöra de skyldigheter som följer av efterbehandlingsplanen enligt miljödomstolens dom 2000-01-17, med tillägg för de överväganden som följer av den bevarandeplan för Natura 2000-området som länsstyrelsen 2005-12-20 fastställt för området.

Enligt efterbehandlingsplanen innebär de planerade åtgärderna att en materialavskiljande och bärighetsförbättrande geotextil utläggs över området. Därefter täcks mudderupplagets överyta intill en högsta höjd av +13,5 meter i Göteborgs lokala höjdsystem. Efter genomförd övertäckning ska området utformas enligt det tekniska alternativ som i efterbehandlingsplanen betecknats som "Alternativ Vatten", dvs. anläggande av en grund bassäng -vadehav - där vattennivån fluktuerar genom en reglerad inpumpning av havsvatten. Vattnet i vadehavet kommer att vid behov pumpas ut i Torsvikens norra bassäng alternativt i Göta älv. Intags- och utsläppsanordningar kommer i sin helhet att lokaliseras inom GHAB:s egna fastigheter. Även övriga arbeten som kan komma att utföras i vattenområde, sker inom GHAB:s fastigheter.

Vidare har Sweco på GHAB:s uppdrag upprättat och redovisat en fördjupad förstudie av planerade åtgärder i en rapport 2011-12-16 som återges i sammandrag i MKB. I rapporten redovisas såväl de tekniska förutsättningarna för åtgärderna, i vad åtgärderna närmare är tänkta att bestå, de risker som kan förknippas med åtgärderna ur bl.a. miljösynpunkt samt beräknade kostnader för åtgärdernas genomförande.

Miljökonsekvensbeskrivning

Den i målet upprättade miljökonsekvensbeskrivningen sammanfattas av sökanden enligt följande.

De miljöaspekter som bedömts vara avgörande för tillåtligheten av åtgärderna är föroreningar och påverkan på utpekade arter i Torsvikens Natura 2000-område både under anläggningsperioden och när ny biotop skapats. Riktvärden för buller från entreprenadmaskiner under anläggningstiden har bedömts kunna klaras. Konsekvenser för övriga aspekter som påverkas, friluftsliv och naturmiljö, har bedömts vara positiva.

Ingen av de utpekade Natura 2000- eller IBA-arterna häckar i Torsviken vilket innebär att det inte blir någon störning på dessa arters häckning till följd av anläggningsarbetena. Störningen är tillfällig och berör områdena i anslutning till vägen och där Natura 2000-området ansluter till muddrupplaget. Utpekade Natura 2000-arter (salskrake sångsvan och brushane) är rastande fåglar och de kan uppehålla sig i andra delar av området. Eftersom arealen ostört habitat under arbetstiden minskar kan det bli en minskning av antalet individer som uppehåller sig i området. De tillfälliga arbetena bedöms dock inte påverka arternas bestånd inom Västeuropa, varken tillfälligt eller långsiktigt. Vidare ska beaktas att målet med arbetena är att förbättra förhållandena för fåglar, speciellt då för rastande vadare som t.ex. brushane.

Det finns inga uppenbara negativa effekter på Natura 2000-området under den kommande förvaltningen av vadhavet. Det skulle dock kunna förekomma övergödning med kraftig alg tillväxt under sommar med varm väderlek och låg vattencirkulation. En förutsättning för detta är att fågelrikedomen i den nya våtmarken blir större än förväntat. Gödningen från vadhavet skulle kunna spilla över på Natura 2000-området. Det är dock möjligt att hantera en sådan situation genom att tillfälligt stänga av utsläpp till Natura 2000-området.

Igenväxning av Natura 2000-området med makrofytter (stora synliga växter) kan bli aktuell. Redan nu finns en vassbård runt Natura 2000-området och vid ökad nä-

ringstillförsel kan denna tänkas växa till. Vid misstanke om ökade närsaltshalter i Natura 2000-området får provtagning visa om så är fallet. Utsläppet av vattnet ifrån vadhavet kan periodvis behöva flyttas till havet.

Spridning av föroreningar kommer att minimeras genom att muddermassorna täcka med lera som har låg genomsläpplighet. Regnvatten kommer därför i liten utsträckning att dränera genom muddermassorna och utlakning av föroreningar till omkringliggande områden bedöms bli marginell. Täckningen av muddermassor med lera eller nya muddermassor, vatten och växtlighet innebär att yterosionen genom vind upphör och spridning av föroreningar som damm genom luften kommer att upphöra.

Med materialavskiljande skikt (geotextil) och ett 0,5-1 m tjockt lertäcke bedöms den biologiska spridningsvägen från maskar upp till högre stående djur, att minimeras.

Vattenrättslig rådighet

De delar av ansökan som omfattar vattenverksamhet kommer att bedrivas inom fastigheterna X och Y. GHAB har rådighet till berörda fastigheter genom eget ägande.

Vidare omfattar GHAB:s yrkanden om tillstånd enligt 11 kap. MB, verksamhet som behövs för åtgärder som omedelbart sammanhänger med driften av Göteborgs hamn såsom allmän hamn och därtill hörande allmänna farleder. Erforderlig rådighet för vattenverksamheten föreligger därför även i förhållande till övriga fastigheter och samfälligheter med stöd av 2 kap. 4 § fjärde punkten lag (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

Ekonomisk tillåtlighet av vattenverksamheterna

Enligt 11 kap. 6 § miljöbalken får en vattenverksamhet bedrivas endast om verksamhetens fördelar från allmän och enskild synpunkt överväger kostnaderna samt skadorna och olägenheterna av den.

Anläggningskostnaderna för projektet, i delar de belöper på arbeten i vatten, har beräknats uppgå till cirka 450 000 kr. Kostnadssidan i avvägningen är således tämligen blygsam.

Någon egentlig företagsekonomisk nytta av åtgärderna för GHAB kan knappast sägas föreligga, åtminstone inte sett till de nu aktuella åtgärderna för sig. Enligt GHAB:s mening bör dock följande förhållanden beaktas vid båtnadsbedömningen:

Göteborgs hamn är beläget i Göta älvs mynning där naturligen förekommande partiklar i älvvattnet sedimenterar. Den naturliga sedimenttransporten har beräknats uppgå till ca 130 000 ton/år. GHAB måste som huvudman för allmän hamn således kontinuerligt tillse att erforderliga djup hålles och därvid utföra nödvändiga underhålls- och nymuddringar. Muddermassorna har historiskt belastats av föroreningar från industrier och andra verksamheter i älven och i hamnområdet och har av miljöskäl ansetts behöva tas om hand i särskild ordning.

De muddermassor som över tid upplagts inom nu aktuell del av Torsviken, har lagts där till följd av hamnens och övriga ekonomiska aktörers behov av att skapa och vidmakthålla de djup i farleder och hamnanläggningar som är nödvändiga för sjöfarten, hamnverksamheten och andra angelägna verksamheter i och kring Göteborgs hamn.

Torsviken har således varit en nödvändig resurs av avgörande betydelse för fortlevnaden och utvecklingen av Göteborgs hamn som infrastrukturanläggning. Kostnaderna för de nu sökta åtgärderna uppkommer således som en direkt konsekvens av att det i serien av tillstånd, särskilt det senaste tillståndet för muddruppläggnings, förutsatts att efterbehandlingsåtgärder ska vidtas.

Den samhällsekonomiska nyttan av de sökta åtgärderna i Torsviken låter sig knappast beräknas i monetära termer och kan därför bara allmänt redovisas som att muddertippningsplatsens betydelse för fågellivet och fågelskådning av rekreativkaraktär, ökar.

Den sålunda ackumulerade företags- och samhällsekonomiska nyttan av Torsviken som muddertippningsplats kan svårligen beräknas med någon större exakthet, men enligt GHAB:s mening står det klart att dess implicita ekonomiska värde, väsentligen överstiger kostnaden för nu aktuella arbeten och åtgärder.

Mot bakgrund av det ovan anförda får erforderlig båtnad för ifrågavarande vattenverksamhet anses föreligga.

Planövertväganden och riksintresse för kommunikationer (Sjöfart, vägar och järnvägar)

För Göteborgs kommun gäller översiktsplanen ÖP 09, antagen av Göteborgs kommunfullmäktige 2009-02-26. Som GHAB uppfattat ÖP är östra delen av Torsvikenområdet utpekad som ett verksamhetsområde medan den västra delen är utpekad som ett havsområde med särskilt stora värden för naturvård, friluftsliv och/eller yrkesfiske.

Längs muddrupplagets östra kant är på ÖP-kartan också utmärkt ett område för nedlagd deponi. Vidare är Torsviken och dess omgivningar angivna som ett utredningsområde där det för att klargöra den framtida användningen av området, fordras vidare studier.

Hela Torsvikenområdet är i länsstyrelsens precisering av riksintresset Göteborgs hamn från 2009, utpekad som riksintresse för kommunikation: sjöfart, hamn. När trafikverket bildades 2010 fick myndigheten ansvar för samtliga riksintressen för kommunikation. Trafikverket beslutade 2011-11-23 att Göteborgs hamn är av riksintresse.

Sjöfartsverket har efter hemställan från Länsstyrelsen i Västra Götalands län, i beslut 2000-05-15, förklarat Göteborgs Hamn som riksintresse för sjöfarten enligt 3 kap. 8 § MB. Riksintressebestämningen fastställdes ånyo av Trafikverket i februari 2013. Göteborgs hamn är även en av fem svenska hamnar som i EU:s TEN-T nätverk för kommunikation är utpekade som en s.k. Core Network-hamn.

Sjöfartsverket och länsstyrelsen i Västra Götalands län har i samarbete med Vägverket, Banverket och Tillväxtverket i en rapport (Riksintresse Göteborgs hamn, Rapport 2009:67) preciserat statens samlade riksintresseanspråk för kommunikationer och industriell produktion inom och i anslutning till Göteborgs hamn. Syftet sägs vara att rapporten ska tjäna som ett underlag för kommunens fysiska planering och tillståndsprovning samt för länsstyrelsens, Sjöfartsverkets och övriga myndigheters tillståndsprovning och tillsyn.

I rapporten fastslås att även hamnens expansionsmöjligheter ingår i riksintresset och att riksintresset syftar till att skydda viktiga hamnfunktioner så att dess förutsättningar och utvecklingsmöjligheter inte försvåras. I statens riksintresseanspråk ingår således bl.a. erforderliga utvecklingsområden för hamnverksamhet på 0-30 års sikt.

Detaljplan saknas för området.

Övriga riksintressen

Området runt Torsviken berörs inte av något riksintresse för kulturmiljövården, friluftslivet eller yrkesfisket.

Däremot ligger området inom riksintresset för kust och skärgård enligt 4 kap. 4 § MB avseende restriktioner av byggnation av fritidsbostäder och vissa större miljöfarliga anläggningar. Enligt GHAB:s mening berörs den sökta verksamheten inte av det riksintresset.

Förekommande riksintressens förenlighet

Enligt 3 kap. 8 § MB ska mark- och vattenområden som är av riksintresse för bl.a. anläggningar för kommunikation, så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna. Företräde ska ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning.

Som framgår ovan har kommunen och länsstyrelsen i statens precisering av Göteborgs hamn som riksintresse för sjöfarten, fördjupad översiktsplan 2006, gällande

översiktplan från 2009 och i det pågående detaljplanearbetet gjort en avvägning mellan förekommande riksintressen.

Mot denna bakgrund är det GHAB:s mening att riksintresset Göteborgs hamn, i enlighet med den statliga preciseringen av riksintresset och gjorda överväganden och bedömningar i planarbetet att anse som tillåtlig och ska äga företräde ur riksintressesynpunkt.

Strandskydd

Berörda områden omfattas inte av strandskydd. Någon dispensprövning är således inte erforderlig.

Natura 2000 m.m.

Den sökta verksamheten kommer inte i annat än obetydliga delar att bedrivas inom område som omfattas av skydd enligt 7 kap. 28 § MB. Som framgår av redovisningen i MKB:n är dock området beläget i omedelbar anslutning till Natura 2000-området i Torsviken. De sökta åtgärderna sker dessutom som ett led i bevarandeplanen för Natura 2000-området och i direkt syfte att förbättra dess värden för det skyddade intresset; fågellivet. Med hänsyn härtill och föreslagna försiktighetsmått och begränsningar av verksamheten som vid behov kan vidtas, bedöms Natura 2000-området och mer specifikt de intressen som motiverat klassificeringen, därför inte påverkas negativt av den sökta verksamheten, åtminstone inte på något betydande sätt.

Utöver verksamheten vid mudderupplaget och de nu sökta åtgärderna där-inom, bedrivs i dagsläget omfattande verksamhet med bl.a. terminalverksamhet med in- och utlastning av sten och andra massor, containerhantering och oljehantering och därmed sammanhängande transportarbete i och kring Torsvikenområdet. De gynnsamma förhållandena för fågellivet i och kring Torsviken har emellertid uppstått parallellt med och åtminstone delvis på grund av områdets ianspråktagande för olika exploateringsföretag och verksamheter. Det saknas således belägg för uppfatt-

ningen att dessa förhållanden och områdets gynnsamma bevarandestatus skulle påverkas av den nu sökta verksamheten.

Enligt GHAB:s mening leder det sagda till att den sökta verksamheten inte omfattas av den särskilda tillståndsplikten i 7 kap. 28 a § MB. För det fall att rätten gör en annan bedömning, har GHAB reservationsvis anfört ett yrkande om tillstånd också enligt nämnda bestämmelse.

Miljöbalkens allmänna hänsynsregler

Den sökta verksamheten aktualiserar på olika sätt flera av miljöbalkens allmänna hänsynsregler. GHAB vill, utöver vad som framgår i MKB:n, särskilt framhålla följande.

Kunskapskravet (2 kap. 2 § miljöbalken)

GHAB har under hela den tid som hamn- och vattenverksamhet bedrivits i Göteborgs hamn byggt upp en omfattande kunskap om verksamheterna och dess potentiella omgivningspåverkan och har således den kunskap och erfarenhet som behövs med hänsyn till verksamheternas omfattning och art. Drift och underhåll sköts av personer med stor kunskap och lång praktisk erfarenhet.

Verksamheten bedrivs idag i enlighet med detaljerade författningsbestämmelser. Ansvaret för att miljölagstiftning och tillstånd m.m. efterlevs är delegerat inom organisationen. Delegationerna får fortlöpande utbildning i frågor som är av betydelse för deras förmåga att fullgöra sitt delegerade ansvar. Ett led i upprätthållandet av denna kunskap är det utvecklings- och egenkontrollarbete som sker inom ramen för GHAB:s certifierade kvalitetssäkrings- och miljöledningssystem.

Försiktighetsprincipen (2 kap. 3 § miljöbalken)

GHAB kommer att vidta de skyddsåtgärder och försiktighetsmått som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. De olika skyddsåtgärder och försiktighetsmått

som GHAB planerar att vidta redovisas i teknisk beskrivning och MKB jämte bilagor och sammanfattas i avsnitt 9 i MKB:n.

GHAB anser sig ha åtagit sig att vidta de försiktighetsmått som är rimliga att kräva för den sökta verksamheten.

Hushållnings- och kretsloppsprincipen (2 kap. 5 § miljöbalken)

Hushållningsprincipen i miljöbalken innebär att lösningar som minimerar förbrukningen av ändliga resurser och gynnar återvinning ska prioriteras. Genom att använda muddermassor och andra massor från schaktnings-arbeten i Göteborgsområdet som utfyllnads- och konstruktionsmaterial, i stället för enbart använda naturresurser som grus och bergkross, är den sökta verksamheten ett led i samhällets strävanden att uppfylla ifrågavarande princip. Muddermassorna och schaktmassor bestående av lera, som annars är utrymmeskrävande och dyra att hantera, kan härigenom nyttiggöras under miljö- och resursmässigt betryggande former. Den sökta verksamheten bidrar alltså till en god hushållning med naturresurser.

Den sökta verksamheten syftar också till att skapa förutsättningar för en gynnsam bevarandestatus för Natura 2000-området. Verksamheten är således förenlig med hushållnings- och kretsloppsprincipen.

Lokaliseringsprincipen (2 kap. 6 § miljöbalken)

De aktuella åtgärderna och arbetena är enligt dom och beslut omedelbart hänförliga till den aktuella platsen. Några alternativa lokaliseringar kan således inte övervägas. Som framgått ovan omfattas den sökta verksamheten av riksintresse för sjöfarten. Det finns inget i gällande planer eller uttryckta planintentioner som talar emot tillåtligheten av den sökta verksamheten.

Sammanfattningsvis är det GHAB:s bedömning att den föreslagna lokaliseringen är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön.

Miljö kvalitetsnormer*Miljö kvalitetsnormer för luft*

Enligt GHAB:s mening kan den sökta verksamhetens ringa bidrag till den samlade luftföroreningssituationen inte anses medverka till att föreskrivna miljö kvalitetsnormer för luftkvalitet överskrids. Något hinder mot verksamhetens tillåtlighet föreligger således inte.

Miljö kvalitetsnormer för fisk- och musselvatten

Den sökta verksamheten berör inte något fisk- och musselvatten som avses i förordning om MKN och medverkar således inte heller till något överskridande av normen i fråga.

Miljö kvalitetsnormer för ytvatten

GHAB har i MKB redovisat följande i fråga om de kvalitetsnormer för ytvatten som med stöd av 5 kap. 2 § fjärde punkten MB fastställts gälla för berörda och närliggande vattenområden i Göta älv. I det område som berörs av den sökta vattenverksamheten (Rivö fjord -SE574050-114780 enligt länsstyrelsens föreskrift 14 FS 2009:533, av den 18 december 2009) var den ekologiska statusen 2009 "Måttlig ekologisk potential" och kvalitetskravet "God ekologisk potential 2021". Den kemiska statusen 2009 var "Uppnår ej god kemisk ytvattenstatus" och kvalitetskravet "God kemisk ytvattenstatus 2015".

När det gäller kemisk status är det förekomsten av tributyltenn (TBT) i sedimenten som är orsaken till att vattenförekomsten inte uppnår god kemisk ytvattenstatus.

Planerad vattenverksamhet innebär att de muddermassor med förhöjda halter av TBT som över tiden lagts upp i Torsviken, täcks över och att risken för spridning genom jordflykt och erosion minskas väsentligt. Detta innebär att kemisk ytvattenstatus i någon mån kan förbättras vid Rivö fjord och närliggande vattenområden och att verksamheten därmed medverkar till att MKN uppfylls.

I övrigt är sökta vattenarbeten av temporär art och dess konsekvenser för vattenmiljön över gående. Den sökta verksamheten kan således inte medföra någon förutsedd försämring av den ekologiska potentialen.

Sammanfattningsvis medverkar den sökta verksamheten inte till att MKN för ytvatten inom berört vattenområde att överskrids.

Fiskeavgift

Den sökta verksamheten innefattar inte arbeten i vatten som är av betydelse för fisk eller fiske och bedöms således inte medföra någon skada på dessa intressen. Någon fiskeavgift ska således ej utgå.

Förslag till villkor

Utöver sedvanligt allmänt villkor föreslår GHAB dessutom villkor, fördelade över en initial anläggningsfas och den därpå följande driftsfasen. Då den sökta verksamhetens förutsebara inverkan på människors hälsa och miljön endast torde vara av någon betydelse under anläggningsfasen, föreslås särskilda villkor för denna fas enligt vad som anges nedan.

Enligt GHAB:s mening är emellertid några särskilda villkor under driftsfasen, utöver gjorda åtaganden, inte motiverade. Hur sådana villkor lämpligen skulle kunna utformas är också svårt att förutse, särskilt i ljuset av GHAB:s avsikt att låta förvaltningen av området ske genom s.k. adaptiv förvaltning, dvs. att skötseln anpassas till de ändrade förhållanden som kan uppkomma med tiden. Mot denna bakgrund föreslår GHAB således följande villkor för tillståndet:

1. Verksamheten ska bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med ansökan, övriga handlingar vartill ansökan hänvisar samt vad GHAB särskilt uppgivit eller åtagit sig i målet.

Mindre ändring av verksamheten får vidtas efter godkännande av tillsynsmyndigheten.

digheten. Som förutsättning för sådant godkännande ska gälla att ändringen inte kan befaras medföra ökad störning för omgivningen.

Villkor under anläggningsfasen

2. Avbaningsarbeten inom muddrupplaget får inte utföras under perioden 1 april - 1 augusti.
3. Vid transport av mudder- och schaktmassor till arbetsområdet ska transporten utföras på sådant sätt att risk för spill minimeras.
4. Arbetsfordon ska klara Göteborgs Stads "Miljökrav vid upphandling av entreprenader och tjänster".
5. Försiktighetsmått ska vidtas för att förhindra spill av t ex petroleumprodukter till vattenområdet. Arbetsmaskiner och mobila dieselcisterner ska vara uppställda så att eventuellt spill inte avleds till vatten. Utrustning ska finnas tillgänglig inom arbetsområdet för uppsamling och sanering av förekommande spill och utsläpp.
6. Vid risk för att förorenat vatten eller oljeutsläpp från verksamheten kan nå Göta älv eller Torsvikens Natura 2000-område, ska Räddningstjänsten omedelbart kontaktas enligt skriftlig larmlista eller motsvarande dokument. Berörd personal ska fortlöpande informeras om vilka åtgärder som ska vidtas vid olycka.
7. Naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2004:15) om buller från byggarbetsplatser ska innehållas.

Nödvändiga, koncentrerade insatser med kort varaktighet, som ger upphov till högre ljudnivåer, får dock utföras under dag- och kvällstid.

8. Ett förslag till kontrollprogram ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast 3 månader innan detta tillstånd tas i anspråk.

Delegation

Med stöd av 22 kap. 25 § MB bemyndigar Mark- och miljödomstolen tillsynsmyndigheten att, sedan sökta arbeten färdigställts, fastställa erforderliga villkor av mindre betydelse rörande förvaltningen av området.

Egenkontroll m.m.

GHAB tillgodoser de krav på kontroll och dokumentation som finns i förordningen (1998:901) om egenkontroll genom rutiner i företagets ledningssystem enligt vad som angivits i MKB. GHAB är certifierad enligt ISO 14001.

GHAB har i upprättad MKB, avsnitt 8, lämnat förslag till utformningen av utökade kontroll- och utredningsinsatser avseende hamn- och vattenverksamheterna.

YTTRANDEN

Miljö- och klimatnämnden i Göteborgs kommun har bl.a. anfört följande.

Täckningsmassornas föroreningsinnehåll behöver regleras i tillståndet

Miljö- och klimatnämnden anser att tillstånd endast ska ges för skyddstäckning med rena lermassor och yrkar därmed en ändring av bolagets yrkande la) till: "intill en högsta höjd av +13,5 meter i Göteborgs lokala höjdsystem utlägga tätskikt av rena lermassor"

Nämnden yrkar också att ytterligare ett villkor under anläggningsfasen föreskrivs som fastställer begränsningsvärden för täckmassor och massor till vadehavets inre vallar och häckningsöar. Nämnden yrkar i första hand att bolaget kompletterar ansökan med ett villkorsförslag som baseras på föroreningsinnehållet i ansökans avsedda schaktmassor och i andra hand att naturvårdsverkets allmänna riktvärden för känslig markanvändning ska tillämpas.

Motivering

Syftet med åtgärderna som bolaget söker tillstånd för, i enlighet med godkänd efterbehandlingsplan, är dels att sluttäcka mudderdeponin så att föroreningarna i muddret säkras dels att återskapa en biotop i form av en födosökslokal för vadarfåglar för att gynna fågellivet i området.

Nämnden delar bolagets bedömning att ett täcklager på minst 0,5 m med rena lermassor är lämpligt för att kunna uppnå detta.

I teknisk beskrivning till ansökan framgår att bolaget önskar att få möjlighet att sluttäcka förorenade muddermassor i deponin med nya muddermassor.

Med bolagets föreslagna riktvärden enligt teknisk beskrivning skulle detta innebära att täckskiktet tillåts innehålla lika förorenade, eller till och med högre halter av ett par föroreningar, än vad som påvisats i massorna i deponin. Nämnden anser att användning av muddermassor i täckskikt som också kommer att utgöra vadehavets botten inte kan tillåtas. Det strider mot bolagets överordnade syfte med efterbehandling enligt ovan samt enligt vår tolkning mot beskrivet förfarande i godkänd efterbehandlingsplan där bolaget anger användning av jord- eller schaktmassor.

Muddermassor i hamnens närområde innehåller förhöjda halter av TBT, en förorening som har toxiska effekter på vattenlevande organismer (uppkommer redan vid värden mindre än 1 µg/kg TS). Vid en sluttäckning av en deponi som ska fungera som ett vadehav är det direkt olämpligt att ha bottensubstrat som är toxiskt för vattenlevande organismer. Därför anser nämnden att tillstånd endast ska ges för sluttäckning med rena massor av glaciallera enligt ett alternativ i MKB:n. Dessa leror är mycket täta vilket bolaget i ansökan har framhållit som en fördel för att säkerställa att inga miljögifter sprids till vadehavet från den täckta deponin.

Vill bolaget deponera mer förorenade muddermassor på deponin bör detta ske i deponin innan dess att sluttäckning med ett tätskikt av minst 0,5 meter glaciallera

sker. Nämnden motsätter sig i dagsläget inte tillåtligheten till en sådan hantering men anser inte att den ryms inom ansökan.

I ansökan anger bolaget två olika förslag på riktvärden, en nivå i teknisk beskrivning och en annan nivå i bilaga till MKB4. Riktvärdena har i bägge fallen anpassats för att för att kunna "använda muddermassor från närområdet till Göteborgs Hamn". Som nämnts ovan anser vi att dessa massor inte kan tillåtas i täckskiktet och vi anser att mark- och miljödomstolen istället ska föreskriva ett kompletterande villkor med begränsningsvärden för täckmassor i form av rena lermassor.

Nämnden delar utgångspunkten som bolaget anger i ansökan om att "Föroreningshalterna i de massor som ska utgöra vadehavets botten måste vara så pass låga att ingen negativ påverkan kan förväntas på vare sig sediment- och vattenlevande organismer eller på fågellivet". En försvårande omständighet i bedömningen av acceptabel föroreningsnivå är att bolaget i ansökan inte har redovisat uppgifter om föroreningsinnehåll i avsedda, rena lermassor från anläggandet av Marieholmsförbindelsen. Nämnden anser det därför nödvändigt att bolaget kompletterar ansökan med ett villkorsförslag som baseras på uppgifter om föroreningsinnehåll i avsedda lermassor innan villkor fastställs. I det fall mark- och miljödomstolen inte delar bedömningen yrkas att Naturvårdsverkets generella riktvärden för känslig markanvändning ska tillämpas som begränsningsvärden för täckmassor samt för massor till vadehavets inre vallar och häckningsöar.

Alternativa metoder att transportera massor är inte tillräckligt utredda

Nämnden yrkar att bolaget ska komplettera redovisning av underlag för sin utvärdering och konsekvensbeskrivning av alternativa transporter.

Det är viktigt att bolaget redovisar kostnadsuppskattningar för de två alternativen som beskrivs i ansökan så att det går att ta ställning till om bolaget använder bästa möjliga teknik eller inte.

Motivering

I Länsstyrelsens beslut om ej betydande miljöpåverkan för ansökt verksamhet anges att en särskilt viktig aspekt är att utvärdera och konsekvensbeskriva alternativa metoder att frakta massor till deponin utöver landvägen förbi Natura 2000-området. I ansökan nämns alternativet att frakta massorna med pråm sjövägen men att det är avsevärt dyrare. Miljöförvaltningen anser inte att bolaget har beskrivit utvärdering och konsekvenser av alternativet tillräckligt och anser att bolaget bör redovisa kostnadsuppskattningar för bägge alternativen.

I ansökan beskrivs trafiken uppgå till 40-50 transporter per dag (20-25 lastbilar med släp tur och retur). I beskrivningen av landtransporter bör även bolaget klargöra antalet transporter per dag. Miljöförvaltningen konstaterar att en intilliggande hamnverksamhet inte tillåts köra transporter med släp på samma transportväg. I det fall detta även gäller planerad verksamhet riskerar störningen att fördubblas.

Kumulativa effekter

Mark- och miljööverdomstolen har nyss meddelat prövningstillstånd (mål nr 10231-13) av en dom gällande utökning av befintlig verksamhet för en intilliggande hamnverksamhet gällande kumulativa effekter av bullerstörningar från lastbilstrafiken på Hjärtholms vägen på Torsvikens Natura 2000-område. Frågan om transporterna längs Hjärtholmsvägen påverkar Torsvikens Natura 2000-område bör ses ur ett helhetsperspektiv.

I ansökan hänvisar bolaget till Göteborg Stads bullerkartläggning från 2007 vilken är en kommunövergripande kartläggning och inte tillräckligt rättvisande för att beskriva bullersituationen i området då den inte baseras på aktuella trafikuppgifter och inte heller tar hänsyn till uppförda bullervallar.

Buller

Nämnden yrkar på att stycke två i villkor 7 ersätts med "Avsteg för nödvändiga, koncentrerade insatser med kort varaktighet som ger upphov till högre ljudnivåer lämnas till tillsynsmyndigheten att besluta om."

Motivering

Formuleringen i andra stycket i förslaget villkor är oklar ger ett alltför stort tolknings- och handlingsutrymme. För att möjliggöra avsteg för "nödvändiga, koncentrerade insatser med kort varaktighet som ger upphov till högre ljudnivåer" bör dock mark- och miljödomstolen föreskriva att lämna denna möjlighet till tillsynsmyndigheten att besluta om.

Bolaget uppger att de inte anser att det i förväg är möjligt att fastställa ett mått för när en bullernivå ger en störning av betydelse på Torsvikens Natura 2000-område.

Vi anser att det därför är av största vikt att bolaget vid planerad verksamhet använder sig av bästa möjliga teknik för att minimera risken för negativ påverkan på fågellivet i intilliggande Natura 2000-område från buller från den planerade verksamheten. Exempelvis använda sig av så tysta arbetsmaskiner som är möjligt.

Egenkontroll och förvaltning

Enligt MKB kommer kontrollen omfatta två kontrollprogram, ett för anläggningsarbeten dels ett för kontroll av det täckta mudderupplaget. Vi anser att det är viktigt att kontrollen omfattar att vallarnas funktion och tätning bibehålls och underhålls i framtiden.

Enligt MKB:n kommer inte något kontrollprogram avseende drift och underhåll av vadehavet att upprättas, istället kommer en förvaltningsplan tas fram. Vi anser att det är viktigt att ansvaret för förvaltningsplanen säkerställs mot bakgrund av att flera av de framförda riskerna för att påverka det intilliggande Natura 2000-området negativt är beroende av en väl fungerande förvaltning/skötsel av vadehavet.

Övrigt

Nämnden anser att bolagets yrkande lf) ska utgå.

Motivering

Det är oklart vad yrkande avser och det ger ett alltför brett tolknings- och hand

lingsutrymme.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län har tillstyrkt ansökan om tillstånd till planerade efterbehandlings och återställningsåtgärder av Torsvikens muddertippningsplats, med undantag för användande av muddermassor för ändamålet samt under förutsättning att yrkanden enligt nedan beaktas.

Länsstyrelsen godtar GHABs förslag till villkor 1, villkor 3-8 samt delegationsvillkoret. Vissa villkor måste dock förtydligas. Länsstyrelsen bedömer även att villkor för driftfas är nödvändiga.

Villkor 2

GHABs förslag är att villkoret formuleras enligt följande:

Avbaningsarbeten inom mudderopplaget får inte utföras under perioden 1 april till 1 augusti.

Länsstyrelsen föreslår att villkor 2 ska få följande formulering:

"Röjning av vegetation och utläggning av geotextil inom mudderdeponin får med hänsyn till fågellivet inte utföras under perioden 15 mars till och med 1 augusti."

Villkor 7

Länsstyrelsen föreslår att villkor om buller preciseras enligt följande:

Den ekvivalenta ljudnivån från verksamheten får utomhus vid fasad vid bostäder inte överstiga följande värden:

60 dB (A)	vardagar utom lördagar	kl. 07.00-18.00
50 dB(A)	lördagar, söndagar och helgdagar	kl. 07.00-18.00
50dB(A)	kvällstid	kl. 18.00-22.00
45 dB(A)	nattetid	kl. 22.00-07.00

Nattetid ska dessutom gälla att momentanvärden får uppgå till högst 55 dB(A) vid bostäder. De angivna värdena ska kontrolleras genom immissionsmätningar och/eller närfältsmätningar och beräkningar. Ekvivalentvärdena ska beräknas för de tider då verksamheten pågår. Kontroll ska ske så snart det skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer, eller på tillsynsmyndighetens begäran.

Länsstyrelsen föreslår att ytterligare villkor föreskrivs verksamheten:

Villkor 9

Endast rena schaktmassor får användas i efterbehandlingen av muddertippningsplatsen.

Med begreppet rena schaktmassor avses massor där det inte finns någon misstanke om att massorna kan vara förorenade. Halterna av grundämnen och farliga ämnen inte får vara högre än de naturliga bakgrundshalterna där massorna har sitt ursprung.

Villkor 13

Vid förändringar av driften för anläggningen, inom den så kallade "adaptiva förvaltningen" ska samråd ske med tillsynsmyndigheten. Om det visar sig att vadehavet måste avvecklas och omformas till äng så får det endast ske om det visat sig vara tekniskt omöjligt att anpassa vadehavet eller det visat sig ha en negativ påverkan på Natura 2000-området.

Villkor 14

Det delegeras åt tillsynsmyndigheten att vid behov meddela ytterligare villkor beträffande hantering av massor.

När tillståndet bör få tas i anspråk

Länsstyrelsen bedömer att med hänsyn till prövning enligt 7 kap. 28 a § miljöbal

ken (MB) kan det ansökta tillståndet tas i anspråk först när beslutet vunnit laga kraft.

Masshantering

Av ansökan framgår att förstahandsalternativet är att nyttiggöra överskottsmassor från byggnationen av Marieholmstunneln. Inget underlag beträffande dessa massors kvalitet presenteras, vilket får anses vara en brist i ansökan. Länsstyrelsen har i ett tidigare ärende tillsynsväglett Göteborgs kommun beträffande möjligheten att nyttiggöra överskottsmassor från Marieholmstunneln i syfte att efterbehandla Ekeredsdeponin. Uppgifter från den anmälan beträffande lerornas kvalitet har därför beaktats i detta yttrande.

Ytterligare underlag vad gäller de massor som avses användas bör preciseras. Vilka infrastrukturprojekt kan generera massor som stämmer väl överens med tidpunkten för sluttäckningen av mudderdeponin? Skälet till begäran om kompletteringen har sin grund i GHABs yrkande på att i det fall fasta schaktmassor inte finns att tillgå ska det vara möjligt att täcka området med muddermassor. Länsstyrelsen bedömer det som osannolikt att någon brist på tillgång på fasta massor skulle uppkomma mot bakgrund av planerade projekt i regionen under berörd tidsperiod.

Mellanlagring av massor

Det framgår inte av ansökan om massor behöver mellanlagras inom arbetsområdet och hur det ska ske utan att riskera stabiliteten och orsaka sättningar. Ansökan bör kompletteras med redogörelse för detta. Saknas lämpliga platser för mellanlagring kan detta försvåra logistiken inom projektet och tillgången till rena massor.

Buller

Transporter med massor för sluttäckning av deponin till området kommer innebära att trafiken på Hjärtholmsvägen ökar med 7-9 %. Det innebär 20 lastbilar med släp eller 40-50 lastbilar utan släp. Transporterna liksom täckningsarbetet på mudderdeponin kommer att generera förhöjda bullernivåer i närområdet.

I dom M 312-13, gällande containerverksamhet för NCC på Risholmen, upphävde Mark- och Miljödomstolen Länsstyrelsen beslut och bedömde att tillstånd enligt 7 kap 28 a § MB inte kunde ges då Torsvikens Natura 2000-område bedöms ha dålig bevarandestatus och att påverkan från den tillkommande trafiken inte kunde tolereras.

NCC konstaterade i sin ansökan att det inte var möjligt att köra med dubbelsläp på Hjärtholmsvägen. Länsstyrelsen önskar ett förtydligande från GHAB vad avser möjligheterna att köra med dubbelsläp.

I handlingarna bör det även förtydligas om det har gjorts särskilda bullerberäkningar utifrån sökt verksamhet eller om det endast är tidigare beräkningar från Miljöförvaltningen och ÅF som redovisas. GHAB föreslår inga åtgärder för att minimera eventuell påverkan från buller längs med Hjärtholmsvägen. GHAB bör utreda den kompletta bullerbilden och om nödvändigt föreslå lämpliga skyddsåtgärder. De aktuella skyddsåtgärderna bör finnas med som villkor för den sökta verksamheten.

Ansökan bör även kompletteras med en karta där det framgår inom vilket område i väster GHAB avser att inom vissa tider begränsa bullrande verksamhet.

Alternativa transportvägar för massor

Som en alternativ transportväg för tillförande av efterbehandlingsmassor till muddertippningsplatsen uppges det vara möjligt att använda pråm. Dock förkastas detta alternativ av GHAB då det bedöms vara dyrare än vad som är motiverat. Länsstyrelsen anser att GHAB bör visa hur mycket dyrare alternativet "pråm" är gentemot transporter med enbart lastbilar eftersom alternativa lösningar dels bör utredas grundligt och dels vägas mot de negativa följd effekter lastbilstransporter kan generera.

Geoteknik

I den geotekniska rapporten ges rekommendationer för utförande av sluttäckning med muddermassor, inte schaktmassor som är sökt huvudalternativ och det alterna-

tiv som Länsstyrelsen tillstyrker.

Av den geotekniska rapporten "Torsvikens mudderdeponi PM Geoteknik 2011 -05 - 20 framgår det att området idag har sättningar och ytterligare sättningar i samband med efterbehandling kommer att ske. Den geotekniska rapporten bör kompletteras med beräkningar och rekommendationer utifrån scenario täckning med schaktmassor. Det bör även framgå om det då föreligger någon risk för läckage av föroreningar till omkringliggande områden. Länsstyrelsen bedömer att det är nödvändigt att komplettera ansökan enligt ovan för att säkerställa att sluttäckning av mudderdeponin, enligt ansökan, är möjlig att genomföra.

Vattenanläggningar

Ansökan bör kompletteras med en ritning över konstruktionen på den planerade bryggan som ska uppföras i anslutning till den planerade pumpanordningen i Torsviken.

Vattenverksamhet

Länsstyrelsen har inom ramen för genomförda samråd i målet bedömt att anläggandet av ett vadehav vid Torsviken, med tillhörande anordningar inte är en tillståndspliktig vattenverksamhet enligt 11 kap MB i det fall det inryms vad som anges i 19 § Förordning (1998:1388) om vattenverksamheter. Länsstyrelsen bedömde dock att med hänsyn till åtgärdernas karaktär och omfattning samt förväntade följd effekter på omkringliggande naturmiljöer att tillståndsprövning av verksamheten är lämplig. Komplexiteten och svårigheterna i att förutse tekniska problem innebär att det kan bli olämpligt att hantera de planerade arbetena som ett anmälningsärende i det fall det senare visar sig att tillståndspliktiga åtgärder måste vidtas. Detta skulle kunna innebära svårigheter med att få projektet genomfört inom angivna tidplaner.

De aktuella massorna kommer från arbetet med Marieholmsförbindelsen vilket innebär att projektet "Vadehavet" tidmässigt måste synkroniseras med infrastrukturprojektet. Ett tillstånd enligt 11 kap MB är rättskraftigt, vilket innebär att ingen senare kan komma och ingripa mot tillståndet så länge domen och villkoren efterlevs.

Något som ett beslut utifrån en anmälan inte ger, vilket ytterligare talar för att vattenverksamheten bör tillståndsprövas.

Natura 2000-bestämmelser

Länsstyrelsen har i samrådet bedömt att de planerade åtgärder både direkt och indirekt på ett betydande sätt riskerar att påverka Natura 2000-området Torsviken och att tillstånd enligt 7 kap. 28 a § (MB) därmed ska sökas. Någon tidigare prövning eller bedömning av påverkan på Natura 2000-området vid anläggandet av ett vadehav har aldrig skett.

Sökanden hävdar att utformningen och prövningen av vadehavet integrerats i och med prövningen av bevarandeplanen för området. En bevarandeplan "prövas" inte i samma bemärkelse som prövningar enligt MB så som exempelvis skötselplaner till naturreservat. En bevarandeplan upprättas och uppdateras vid behov. En bevarandeplan har som syfte att identifiera vad som ska bevaras och vad som bör göras för att området ska ha god bevarandestatus. I en bevarandeplan pekas inte specifika skötselåtgärder ut som ska genomgöras så som i en skötselplan. Dokumentet är ett underlag inför kommande prövningar och inte ett juridiskt dokument med någon rättsverkan. Vadehavet nämns i bevarandeplanen men inte som en skötselinsats som är nödvändig för områdets bevarande. Någon integrerad prövning av verksamheten i bevarandeplanen har således aldrig skett och undantag från prövning så som GHAB åberopar kan därmed inte göras.

Länsstyrelsen bedömer även att ett undantag från prövning enligt 7 kap 28 a § MB inte kan göras för åtgärder som är nödvändiga för områdets skötsel om dessa ligger utanför Natura 2000-området.

Åtgärderna som redan utförts vid östra stranden var av betydlig mindre omfattning och syftar till att återställa/förbättra en miljö inom Natura 2000-området som en gång var naturlig. Länsstyrelsen ser inte att det är möjligt att göra samma bedömning vid anläggande av ett vadehav.

Torsvikens Natura 2000-område omfattas även av riksintresse enligt 4 kap. 1, 8 §§ MB, något som inte nämns i ansökan men som måste beaktas i avvägningen mellan två riksintressen. Länsstyrelsen bedömer dock att syftet med åtgärden inte motverkar något av riksintressena eller är en fråga för denna prövning.

I domen gällande NCCs verksamhet på Risholmen anges det att tillstånd inte kunde meddelas med hänvisning till områdets dåliga bevarandestatus. NCCs verksamhet är av permanent karaktär. Transport av massor till mudderupplaget kommer i förhållande till transporter för NCCs verksamhet pågå under en begränsad tid. Vad som även bör vägas in i bedömningarna är konsekvenserna av ytterligare fördröjning av slutbehandling, det vill säga ytterligare spridning av förorenade partiklar in i Natura 2000-området och andra närliggande miljöer. På sikt kommer täckningen av deponin gynna området positivt vilket bör vägas in i bedömningen om negativ påverkan på Natura 2000-området.

För att minimera negativ påverkan på Natura 2000-området har Länsstyrelsen yrkat på ytterligare villkor och förkortad genomförandetid.

Länsstyrelsen har valt att inte föreslå begränsade tider för bullrande transporter på Hjärtholmsvägen. Bakgrunden till detta är att Länsstyrelsen anser att det är viktigt att synkronisera tillgång till rena massor med genomförandetiden. Länsstyrelsen bedömer att det i första hand är av vikt att deponin täcks med rena massor. För att möjliggöra detta är det olämpligt att begränsa tider för transporter på Hjärtholmsvägen.

I ansökan bedömer sökanden att det finns en risk att fåglarna, till följd av tung trafik på vägen, vissa tider skräms bort från de delar av Torsviken som ligger närmast Hjärtholmsvägen. Länsstyrelsen bedömer att ökningen av trafiken på Hjärtholmsvägen är marginell, liksom den störning som kan uppkomma av anläggningsarbeten på mudderdeponin. Transport av massor till mudderdeponin kommer ske över två vinterperioder, den tid då fåglarna är känsliga för störning under rastperioden. Fåg-

larna är som mest känsliga när det ligger is på resterande delar av Natura 2000-området.

Om Länsstyrelsens yrkande beaktas bedöms åtgärderna ger en begränsad påverkan och inte vara av den art eller omfattning att de skadar Natura 2000-området.

Även om åtgärderna inte hänger samman med förvaltningen eller är nödvändiga för bevarandet av Natura 2000-området så innebär en slutbehandling av muddertippningsplatsen och ett fungerande vadehav att fåglar i området gynnas positivt. Det finns få liknande projekt och ett vadehav ger goda möjligheter till fortsatta studier och forskning kring konstgjorda fågelhabitat. Länsstyrelsen bedömer att tillstånd enligt 7 kap 28 a § MB kan meddelas. Länsstyrelsen bedömer därmed att tillstånd enligt 7 kap 28 a § MB kan meddelas för de planerade åtgärderna, dock med undantag för användande av muddermassor för täckning.

Artskyddsförordningen

Alla Sveriges vilda fåglar omfattas av 4 § artskyddsförordningen vilket bland annat innebär att de inte avsiktligt får störas. Eftersom arbetena är planerade och det förutses att en störning kan ske så bedöms en eventuell störning vara "avsiktlig". Förutom de för området utpekade arterna brushane, sångsvan och salskrake omnämns också bergand, knipa och vigg samt ett antal arter som kan förekomma på själva mudderdeponin.

Länsstyrelsen ser ett behov att med hänsyn till fågellivet i området utöka tiden då arbeten inte bör ske. När det översta ytlagret väl är förberett för upplag av massor så förutsätts det saknas möjligheter för fåglarna att häcka i området. Därmed torde det vara i sin ordning att lägga ut massorna utan att störa någon häckning på själva mudderdeponin.

Beträffande de arter som häckar i deponin och vars livsmiljöer försvinner, bedömer Länsstyrelsen att arternas bevarandestatus inte försämras av förlusten, vare sig lokalt eller regionalt. Befintliga livsmiljöer som möter arternas ekologiska krav, både

kvalitativt och kvantitativt, finns att tillgå lokalt. Länsstyrelsen bedömer att åtgärden är förenlig med artskyddsbestämmelserna (4 § 4 punkten ASF).

Anläggandet av Vadehavet förväntas inte påverka häckande arters reproduktion, överlevnad eller utbredning negativt. Länsstyrelsen bedömer att sådan störning som försvårar arbetet med att nå gynnsam bevarandestatus för häckande fåglar i Torsviken inte kommer att uppstå.

Avstyrkan, användning av muddermassor

Länsstyrelsens beslut att godkänna efterbehandlingsplanen den 17 januari 2007 (dm- 555-2945-2004) grundades på att det skulle vara rena massor av sand, jord eller lera som skulle utgöra sluttäckningen. De muddermassor som diskuteras i ansökan är förororenade. Området ska återställas till ett naturområde varför rimligtvis endast rena massor kan komma ifråga.

Länsstyrelsen anser att täckning med muddermassor är en olämplig lösning eftersom det dels fördröjer slutförandet på grund av hög vattenhalt i massorna vilket kräver längre tid för konsolidering, och dels så kan halterna av föroreningar, speciellt TBT, i de muddermassor som är aktuella kan hämma tillväxten av marina organismer i vadhavet. Det kan inte heller uteslutas att viss spridning av TBT kan ske till Natura 2000- området.

En lång arbetstid skulle dessutom medföra en för stor negativ påverkan på Natura 2000- området och genomförandet bör därför kunna förkortas betydligt om enbart fasta jordmassor tillåts nyttjas för ändamålet.

I NCG-domen bedömde domstolen att området inte har god bevarandestatus och att det därmed inte går att meddela tillstånd för åtgärder som riskerar leda till att områdets och de utpekade arternas bevarandestatus försämrats ytterligare. Domen gällde etablering av ny verksamhet på Risholmen men i detta fall är det fråga om en efterbehandling av en befintlig muddertippningsplats. I bedömningen om en åtgärds tillåtlighet gentemot 7 kap 28 a § miljöbalken ska även alternativa lösningar vägas in.

Vattnet kommer återledas in till Natura 2000-området vilket kan innebära en förhöjd risk för ytterligare föroreningar i ett redan hårt utsatt område. Enligt rapporten "Torsviken - bedömning av Natura 2000-status och insatsbehov" konstateras det att det inte går att utesluta att antropogen påverkan har medfört en försämring av områdets bevarandestatus.

Med anledning av att det under berörd tidsperiod bör finnas goda alternativ till muddermassor så bör användningen av muddermassor inte tillåtas.

Länsstyrelsen avstyrker mot bakgrund av detta att tillstånd ges för efterbehandling med muddermassor.

Avbaningsarbeten, (villkor 2)

Länsstyrelsen har föreslagit en ny formulering på villkor 2. Syftet är att det ska klargöras vilka arbeten som avses.

GHAB föreslår att avbaningsarbeten inte får ske från och med den 1 april. I MKBn framgår det att det förekommer tofsvipa med flera fågelarter. Tofsvipa och andra vadares häckningssäsong börjar redan i mitten av mars. Eftersom tofsvipa finns inom området så bedömer Länsstyrelsen att arbeten i området inte får ske efter 15 mars.

Buller (villkor 7)

Länsstyrelsen bedömer att villkor med hänvisning till uppföljande kontroll ska preciseras så det inte råder någon tveksamhet om vilka nivåer som gäller samt var dessa nivåer gäller.

Massornas föroreningsinnehåll (villkor 9)

Ett syfte med vadarhavet är att bland annat locka till sig fåglar för födosök. Det är då en förutsättning att de massor som nyttiggörs i sluttäckningen är rena. Av ansökan framgår förslag på riktvärden (Tekniska beskrivningen s 6) som skulle kunna tillämpas på massor som ska utgöra sluttäckning tillika botten på vadhavet. Riktvär-

dena består huvudsakligen av klass 3 enligt Naturvårdsverkets föreslagna avvikelseklasser för marina sediment. Ämnena TBT och PCB7 har dock, enligt ansökan anpassats för att det ska finnas någon möjlighet att använda muddermassor från närområdet runt Göteborgs Hamn. Länsstyrelsen tolkar det sistnämnda mer som ett kvittblivningssyfte än en definition av rena massor.

Länsstyrelsen konstaterar att det har gått mer än tio år sedan diskussionerna kring sluttäckningen av mudderopplaget initierades. Under dessa tio år så har det hänt mycket inom såväl forskning som lagstiftning. Till grund för Länsstyrelsens tidigare beslut låg bedömningen att det var rena massor sand, jord eller lera, som skulle nyttiggöras. I den efterbehandlingsplan som Länsstyrelsen godkände 2006 omnämndes tributyltenn (TBT) och enstaka analyser redovisades. Då var fokus på PCB, kadmium och kvicksilver. Numera är det vanligtvis TBT som är den förorening som är avgörande vid omhändertagande av muddermassor.

Om Mark- och Miljödomstolen, trots att Länsstyrelsen motsätter sig detta, godtar att muddermassor får nyttiggöras i efterbehandlingen får en definition av rena muddermassor tas fram, Sannolikt torde TBT då vara den dimensionerande faktorn. Beträffande TBT bör värdet ligga väsentligen lägre än det som bolaget föreslagit som riktvärde. Halter över 0,020 mg/kg TS bör inte vara aktuellt.

Det kan konstateras att överskottsmassorna från Marieholmstunneln i stort ligger i nivå med bakgrundshalterna i SGI Rapporten samt även klarar de värden som anges i Naturvårdsverkets Handbok 2010:1 "Återvinning av avfall i anläggningsarbeten" nivåer för mindre än ringa risk det vill säga "fri" användning av massor.

På vilket sätt den representativa halten ska beräknas i de inkommande massorna bör regleras i kontrollprogrammet.

Villkor 10

Eventuell mellanlagring av massor i samband med anläggningsarbetena på områden

i direkt anslutning till vadehavet bör regleras genom att aktuella ytor redovisas i kartbilaga.

Villkor 11

Det framgår inte av den tekniska beskrivningen om pumpanordningen är försedd med finnaskigt nät. Placering och utformning av anläggningen ska även ske på ett sådant sätt att det inte föreligger risk för förorening av vattenmiljöerna, exempelvis uppgrumling av bottensediment. Länsstyrelsen bedömer därmed att det är motiverat med ett villkor som reglerar detta,

Villkor 12

Länsstyrelsen bedömer att den av bolaget föreslagna arbetstiden på tio år är alltför lång med bakgrund till bullerstörningar för närboende och Natura 2000-området. Fem år efter det att tillståndet tagits i anspråk bör vara tillräcklig genomförandetid.

Villkor 13

Länsstyrelsen motsätter sig inte adaptiv förvaltning av området men bedömer att det är nödvändigt med ett villkor som förtydligar under vilka omständigheter vadehavet mot förmodan kan få avvecklas.

SÖKANDENS BEMÖTANDE

Inställning

Vad berörda remissorgan anfört föranleder ingen ändrad inställning från GHAB:s sida. GHAB vidhåller således sin talan i dess helhet.

I sak

GHAB kan inledningsvis konstatera att naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten och MSB avstått från yttrande i målet. Övriga remissorgan; länsstyrelsen resp. kommunens miljönämnd, har i huvudsak tillstyrkt ansökan. Båda myndigheterna motsätter sig dock att muddermassor används för de sökta åtgärderna. Således finns i huvudsak inga invändningar mot den sökta verksamhetens tillåtlighet.

I övrigt har länsstyrelsen och miljönämnden givit uttryck för vissa invändningar och ifråga-sättanden i sak, som såvitt dessa mot angiven bakgrund får förstås, hänför sig till behovet av villkor om försiktighetsmått och begränsningar av verksamheten.

GHAB bemöter i det följande vad länsstyrelsen och miljönämnden därvid anfört i den mån det kan anses erforderligt förrättens prövning och avgörande av målet.

Länsstyrelsen

Användningen av muddermassor i verksamheten

Länsstyrelsens yttrande bygger på förutsättningen att det skulle vara möjligt att i detalj förutse vilka massor som ska användas och vilka miljömässiga egenskaper de har, trots att det, som länsstyrelsen givetvis är fullt medveten om, återstår åtskilliga år innan de aktuella utfyllnadsarbetena kan påbörjas. Vilka konkreta utfyllnads- och sluttäckningsmassor som då kommer att användas, kan först bestämmas efter vad som finns tillgängligt i samband med att anläggningsarbetena påbörjas och går alltså inte att fastställa på förhand. För att inte onödigtvis fördröja arbetena och för att nyttiggöra uppkommande massor som bedöms lämpliga för ändamålet med hänsyn till bl.a. anläggningstekniska egenskaper, transportavstånd och kostnadsläge, har GHAB eftersträvat ett så öppet tillstånd som möjligt.

Enligt GHAB:s mening ingår inte heller massornas ursprung i den nu förevarande prövningen och torde i vart fall sakna betydelse för rättens prövning av ansökan var de massor som slutligen befinns tillgängliga och lämpliga har sitt ursprung, så länge dessa uppfyller i ansökan angivna kvalitativa krav.

Som länsstyrelsen konstaterat följer det av ansökan, att GHAB inte avser att mellanlagra några massor vid genomförande av anläggningsarbetena.

Buller

Länsstyrelsen har i sitt yttrande åberopat mark- och miljödomstolens avgörande i mål nr M 312-13. GHAB vill inledningsvis anmärka att domen är överklagad av sökanden och att MÖD meddelat prövningstillstånd. Målet är för närvarande före-

mål för MÖD:s prövning. Redan härav följer att domen inte kan läggas till grund för någon bedömning i nu förevarande mål.

Oavsett vilken slutlig utgång det målet får, är det GHAB:s mening att den angivna domen i mark- och miljödomstolen dessutom präglas av de specifika betingelserna i målet, bl.a. dess prövningsmässiga historia och speciella utredning, och följaktligen torde sakna prejudiciell eller på annat sätt principiell betydelse för andra verksamheter än den som prövats i det målet.

GHAB har enligt föreläggande i det målet också yttrat sig till MÖD och där anfört en rad omständigheter som, enligt GHAB:s mening, bör föranleda ändring alt. upphävande av mark-och miljödomstolens dom.

Således är det GHAB:s bedömning att det i den mån det kan klarläggas genom tillförlitlig utredning, att en minskning av berörda fågelarter alls förekommit, utöver de naturliga variationer som alltid förekommer i alla biotoper och bestånd, så är en sådan minskning med klart övervägande sannolikhet beroende av andra momentana eller säsongsmässigt betingade faktorer såsom födotillgång, predation, klimatvariationer m.m., än av just bullerpåverkan.

GHAB lät mot denna bakgrund miljö- och teknikkonsultföretaget Ramböll genomföra en utredning av omständigheterna i målet i fråga om de ökade transporterens påverkan på Torsvikens Natura 2000-område och dess gynnsamma bevarandestatus.

Med utgångspunkt i Natura 2000-områdets biotoper, kriterierna för gynnsam bevarandestatus för aktuella fågelarter, arternas fördelning i Natura 2000-området och tillkommande störningars omfattning, dras i rapporten slutsatser enligt följande sammanfattning:

1. Sedan beslutet om att klassificera Torsviken som Natura 2000-område har industriexpansion i närområdet bestått av containerhantering på Risholmen och etableringen av ytterligare vindkraftverk på Risholmen. Inpumpning av muddertill

muddertippningsplatsen i Torsvikens södra bassäng har däremot upphört. Natura 2000-området bedöms därför endast vara något mer utsatt för störningar jämfört med förhållandena när Natura 2000-området infördes.

2. Det som särskilt attraherar fågel till Torsviken är tillgången på föda och möjligheten till att söka föda eller vila utan alltför kraftiga störningar.
3. Bevarandestatusen för aktuella fågelarter är osäker. Med utgångspunkt i rödlista och MK Natur- och miljökonsult genomförda utredning kan vissa av fågelarterna ha en ogynnsam bevarandestatus. Någon heltäckande inventering har dock inte gjorts. Numerärerna av fåglarna tycks ha gått ner enligt inrapporterade observationer till Svalan. Torsviken bedöms ha en betydelse för aktuella arters bevarandestatus men det går inte att koppla en nedgång i fågelarters population till bullerstörningar i området. Den nedgång i fågelfaunan som rapporterats sammanfaller med de förändringar i smådjursfauna och vegetation i vattenområdet som konstaterats. Det är därför sannolikt att minskningarna i fågelfaunan kan bero på dessa förändringar och att fåglarna väljer andra platser för rastning och övervintring. Även andra faktorer i området kan vara viktigare, t ex predation, klimat och isläggning. Om fågelarterna inte har en gynnsam bevarandestatus kan orsakerna finnas på andra platser i fåglarnas livscykel.
4. De orsakssamband mellan bullernivåer och numerärer av vadare och tättingar intill trafikerade vägar som hänvisas till i rapporter från Naturvårdsverket och Triekol är inte entydiga. Man fann i utredningarna kraftig minskning av täthet av några fågelarter i jordbruksmark inom 100-250 m intill intensivt trafikerade vägar (>5000 fordon/dygn). Å andra sidan uppvisade flera andra fågelarter ingen tydlig minskning, och det är oklart huruvida vägarna påverkade det totala antalet fåglar intill vägen. Flera andra undersökningar visar också på resultat som pekar åt olika håll. Föreslagna bullernivåer kan därför endast med försiktighet tillämpas på häckande fåglar i gräsmark. I Torsviken är den huvudsakliga frågan om sjöfåglar undviker området om de exponeras för ökade bullernivåer under rast- och övervintring. Det saknas helt stöd i empirisk forskning för en slutsats

om sådan påverkan.

5. Tillkommande transporter på Hjärtholmsvägen ökar de ekvivalenta ljudnivåerna i Natura 2000-området med ca 1-1,5 dBA. En förändring i ljudnivå med 1-1,5 dBA kan knappt uppfattas av människor. Förändringen i ljudnivå bedöms vara marginell och sannolikt inte ge upphov till en betydande störning.

De slutsatser som GHAB sålunda dragit rörande NCC:s sökta verksamhet är enligt GHAB:s mening, på motsvarande sätt också tillämpliga i nu förevarande mål.

Den allmänna utgångspunkten vid bedömningen av den sökta verksamhetens potentiella påverkan på fågellivet i Torsviken är således att det utvecklats i en alltigenom exploaterad miljö och i samexistens med industriella och exploatörsinriktade intressen och verksamheter. Det är GHAB:s övertygelse att denna utveckling främjas av den nu sökta verksamheten och kan fortgå obehindrat i samexistens med övriga nuvarande och framtida verksamheter i området. GHAB har inte heller noterat någon omständighet i den löpande driften av hamnverksamheterna som tyder på annat.

Buller från entreprenadmaskiner m.m.

Bakgrunds nivåerna av buller i området, dvs. utan någon verksamhet vid eller inom Torsvikens muddrupplag är, såsom redovisats i MKB:n, i storleksordningen 40-45 dBA ekvivalent nivå, exkl. buller från Hjärtholmsvägen. Utmed Hjärtholmsvägen är bullernivåerna högre. Buller från planerad verksamhet uppkommer i arbetsområdet huvudsakligen genom entreprenadmaskiner och lastbilstransporter. Det har inte utförts någon specifik bullerutredning för anläggningsfasen eftersom det i detta skede inte går att förutse hur arbetet med att lägga ut täckmassor och anläggning av vallar kommer att utföras. Bullernivåerna i omgivningen kommer dock att öka jämfört med förekommande bakgrunds nivåer, särskilt om lermassor används istället för muddermassor.

I förhållande till bostäder kommer bullernivåerna inte att överstiga de värden som anges i den publikation från naturvårdsverket som GHAB föreslagit ska gälla som

villkor för arbetena i fråga.

I fråga om bullerspridning in i Natura 2000-området sker den företrädesvis in i Norra Bassängen som angränsar till arbetsområdet. Någon bullerpåverkan av betydelse på övriga delar av Natura 2000-området, t.ex. den mer avlägsna Arendalsviken, bedöms inte föreligga. Enligt gjorda uppskattningar kommer bullernivåerna, vid arbeten i den norra delen av området att vara i storleksordningen 50-55 dBA i vattenområdet i Norra Bassängen. Norra bassängen är emellertid ytmässigt stor och det är fullt möjligt för fåglar att flytta sig till vikens inre del om de skulle uppleva sig störda av buller från arbeten i eller vid muddertippningsplatsen.

Sammanfattningsvis är det således GHAB:s mening att buller från den sökta verksamheten saknar betydelse ur störningssynpunkt.

Buller utmed transportvägar

Fordonstransporter till området via Hjärtholmsvägen skulle kunna betraktas som följdverksamhet till den sökta verksamheten. I fråga om de nu aktuella transporternas bidrag till den samlade bullersituationen kan därför följande konstateras.

Redan med dagens trafik på Hjärtholmsvägen exponeras stora delar av Södskärsbassängen och Arendalsviken med ljudnivåer i intervallet 45-55 dBA. I NCC:s fall beräknades maximalt 170 trafikrörelser per dygn förekomma med en angiven trolig trafiknivå på 60 trafikrörelser per dygn. Av figur 1 framgår bullerexponeringen vid maximalt utökad trafik. Därigenom tillkommande trafikrörelser beräknas innebära en ökning av bullerexponeringen med i storleksordningen 1-1,5 dBA i vattenområdena (Arendalsviken och Södskärsbassängen) närmast Hjärtholmsvägen.

Beräkningen i GHAB:s ansökan bygger på ca 50 trafikrörelser per dag för täckningen av Torsvikens muddrupplag eller knappt 30 % av transporterna som NCC:s verksamhet beräknades ge upphov till. GHAB:s relativa bidrag till den samlade bullersituationen i vattenområdena vid Hjärtholmsvägen är under alla omständigheter således lägre än NCC:s bidrag och inryms, enligt GHAB:s bedömning, inom

den totala ökning av bullernivån om 1-1,5 dBA som beräknats uppstå till följd av NCC:s trafik till Risholmen.

Bedömning av konsekvenser och behov av skyddsåtgärder

Enligt GHAB:s mening står det således klart att de sökta arbetena inte bidrar till någon signifikant ökning av de samlade bullernivåerna i vattenområdena vid Hjärtholmsvägen och endast en temporär ökning av bullernivåerna i den södra delen av Torsvikens norra bassäng. Det bedöms därför vara osannolikt att en ökad störning av betydelse för utpekade fågelarter i Natura 2000-området, uppkommer till följd av transporter på Hjärtholmsvägen.

GHAB har vidtagit skyddsåtgärder för att minska bullerstörningarna från fordonstrafiken på Hjärtholmsvägen. Som exempel kan nämnas att bullervallar har anlagts där så befunnits lämpligt. Vidare har s.k. vägbulor anlagts och högsta tillåtna hastighet begränsats till 50 km/h och uppföljande poliskontroller av efterlevnaden av meddelad hastighetsbegränsning har genomförts. Andra skyddsåtgärder för att minska bullerexponeringen på Arendalsviken och Södskärsbassängen i form av högre bullervallar eller liknande, bedöms vara svåra att genomföra på grund av utrymmesbrist och i övrigt ogynnsamma anläggningsförhållanden. Bullervallar eller liknande skulle också skapa oönskade barriäreffekter inom Natura 2000-området. Mot bakgrund härav och med hänsyn till den sökta verksamhetens begränsade bidrag till den samlade bullersituationen i området, kan ytterligare åtgärder inte anses miljömässigt motiverade eller ekonomiskt skäligena.

När de sökta anläggningsarbetena påbörjas kommer de att ske under begränsad tid och intermittent, och skiljer sig därvidlag från NCC:s verksamhet som är av permanent karaktär och att den något ökade bullerexponeringen från den sökta verksamheten således inte är bestående.

I anledning av länsstyrelsens fråga avser GHAB inte att använda dubbelsläp vid transport av massor till området. Såvitt GHAB kan bedöma krävs det särskilda trafikdispenser för användning av dubbelsläp. Det är också mycket svårt, för att inte

säga omöjligt, att av utrymmesskäl, backa och vända lastfordon med dubbelsläp vid området

Alternativa transportvägar för massor

Möjligheten att använda pråm har identifierats som en teoretiskt möjlig transportväg men förkastats. För att mottagning av massor via pråm ska vara möjlig måste dels avsändaren ha en anläggning för utskeppning av massorna, och dels mottagaren ha möjlighet att ta emot aktuella massor. Sådana anläggningar saknas i båda ändar av den tänkta transportkedjan.

Förutom ökade kostnader innebär pråmalternativet att möjliga leverantörer kraftigt begränsas. För angivet huvudalternativ - massor från Marieholmsförbindelsen - finns ingen utskeppningskapacitet vattenvägen. Såvitt GHAB erfarit, har Marieholmsprojektet heller ingen teknisk möjlighet att bygga en inom sitt arbetsområde. Att begränsa leveransen av massor till transporter med pråm skulle medföra att den sannolikt största leverantören av massor faller bort, vilket är mycket allvarligt ur kostnadssynpunkt. GHAB har inte heller någon anläggning vid området som är möjlig att använda för utlastning av massorna från transportpråmarna.

Geoteknik

De geotekniska förhållandena samt topografi beskrivs i "Torsvikens mudderdeponi Geoteknisk undersökning - PM Geoteknik", Sweco Infrastructure AB, 2011-05-20, som bifogats ansökan. Slutsatserna i den geotekniska rapporten grundas på förutsättningen att mudder-massor används för täckning. Idag, nästan tre år efter upprättande av nämnda PM, råder troligtvis nya geotekniska förhållanden med något högre skjuvhållfasthet som en följd av den kontinuerliga konsolideringen av befintliga muddermassor. Projektet har identifierat en möjlighet att använda sig av lera från infrastrukturprojekt inom regionen. Dessa ler-/schaktmassor är, om de packas rätt, täta och fungerar bra som tätskikt på Torsvikens mudderrupplag. Om således ler-/schaktmassor används för täckning, ändras de geotekniska förutsättningarna något. Sådana massor har t.ex. något högre densitet än muddermassor. Till följd av den successiva konsolideringen av massorna inom muddertippningsplatsen som

skett under de senaste åren behöver dock den högre markbelastningen inte nödvändigtvis innebära större sättningsrisker. Mindre sättningar inom upplagsområdet innebär inte heller några problem vid utformningen av vadhavet.

Användning av lera innebär ett annat förfaringssätt än vid tippning, utläggning, packning etc. då schaktmassorna transporteras till området per bil. Detta har beskrivits i den tekniska beskrivningen till ansökan. Vid konstruktion av tätskikten, ska leran packas till en homogen sprickfri massa. För att kunna packa leran behövs kanske en fastare stödfyllning, t.ex. geonät, geotextil eller annat, beroende på hållfastheten i de befintliga muddermassorna.

De befintliga stenvallarna runt muddertippningsplatsen är tätade vad avser partikel-spridning. Vid påföring av schaktmassor eller muddermassor ökar portrycket i befintliga muddermassor och som en följd därav torde mindre mängder porvatten läcka ut genom vallarna. Totalt sett bedöms det röra sig om små volymer som kan tänkas dräneras ut momentant under utläggningen av massorna. Efter att arbetena avslutats, torde dränaget av vatten från muddertippningsplatsen, i det närmaste att upphöra. Föroreningarna är huvudsakligen också partikelbundna. Porvattnet kan således inte förutses ha annat än mycket lågt föroreningsinnehåll. Sammanfattningsvis bedöms arbetena leda till en reducerad marginell spridning av föroreningar genom vallarna.

Vattenanläggningar

För att tillmötesgå länsstyrelsens begäran om "en ritning på konstruktionen" av den planerade bryggan har GHAB särskilt låtit utarbeta bifogade principskiss över den tillämnade bryggan i fråga, se bilaga 1 till aktbil 15.

Särskilt om länsstyrelsens villkorsförslag

Villkor 2:

GHAB motsätter sig länsstyrelsens villkorsförslag.

GHAB:s förslag är väl avpassat till de förhållanden som kan antas råda vid den tid

punkt då arbetena ska utföras. Den 15 mars varje år, som länsstyrelsen föreslagit som tidpunkt då avbaningsarbetena senast ska ha slutförts för säsongen, har redan merparten av all avbanning av området som aktualiseras under säsongen, slutförts. Någon häckning i de avbanade områdena kan då inte rimligen antas förekomma. GHAB:s föreslagna datum, 1 april, är avpassat till att det fram till den tidpunkten inte kan antas förekomma fågelhäckning. Enligt GHAB:s bedömning finns det f.ö. inget stöd för uppfattningen att muddertippningsplatsen i dagsläget skulle hysa häckande fågel av betydelse. Villkoret är därför begränsat till att reglera just de avbaningsarbeten som aktualiseras i början av anläggningsfasen. Något villkor om särskilda begränsningar av de tider på året då övriga arbeten ska utföras, är inte behövligt och kan inte heller godtas eftersom det endast skulle leda till skadliga och sakligt omotiverade restriktioner i utförandet av arbetena.

Villkor 7

GHAB vidhåller sitt yrkande.

De allmänna råden är specifikt avpassade till den aktuella verksamheten och har, såvitt GHAB erfarit, tillämpats i stor omfattning i företag av motsvarande slag som det nu aktuella. Det saknas anledning att avvika från de värden som anges i de allmänna råden.

GHAB konstaterar i övrigt att uppfyllelsen av bullervillkoret, styrs av dokumenterade rutiner i GHAB:s egenkontroll, i linje med hur sådana kontroller sker i övriga delar av hamnverksamheten i Göteborgs hamn. GHAB kan således åta sig att under det första året efter att arbetena satts igång, utföra kontroll av att de angivna bullervärdena genom immissionsmätning eller närfältsmätning och därmed sammanhängande spridningsberäkning. GHAB kan emellertid inte godta ett villkor om att återigen utföra sådana mätningar eller beräkningar så snart tillsynsmyndigheten begär det. Ett så långtgående bemyndigande är inte sakligt grundat eller skäligen motiverat och öppnar för godtycke och närmast skönsmässiga bedömningar av tillsynsmyndigheten. Varje sådan mätning eller beräkning innebär stora kostnader för GHAB. Sådana kostnader är orimligt ekonomiskt betungande om de återkommer

ärligen eller t.o.m. ännu tätare. Härav följer att ett villkor av en så betungande beskaffenhet, inte heller är förenligt med stadgandet i 22 kap. 25 § 3 st. MB.

Villkor 9 - Föreningar i täckmassor

I teknisk beskrivning har angivits förslag till riktvärden för föreningar i täckmassor. Dessa avviker delvis från vad som anges i en tidigare utredning som låg till grund för samråd och utgör del av samrådsredogörelsen som bifogats miljökonsekvensbeskrivningen. De föreslagna riktvärdena i teknisk beskrivning är de som sökanden föreslår.

GHAB vidhåller att föroreningsgrad i tillförda massor motsvarande naturvårdsverkets klass 3 med angivna modifieringar ska gälla för tillförda täckmassor. Dessa värden, ofta även i klass 4, har bedömts så rena att de kan läggas på ackumulationsbottnar i havet. Enligt GHAB:s mening saknas det skäl att göra någon annan bedömning i nu förevarande ärende.

Villkor 13

GHAB godtar inte länsstyrelsens villkorsförslag. GHAB råder inte över områdets framtida utveckling och eventuella avveckling. Sådant ansvar åvilar primärt den som i framtiden ska förvalta området - vilket på sätt som redovisats i ansökan - således inte är GHAB. Behovet av och de tekniska och miljömässiga förutsättningarna för bevarande av områdets tänkta utformning, kan i dagsläget inte heller överblickas av någon. Villkorsreglering av det slag som länsstyrelsen föreslagit, "cementerar" områdets utformning för i princip evig tid, oberoende av vilka behov som kan föreligga i nära eller avlägsen framtid. En sådan villkorsreglering föregriper också sådana eventuella prövningar och övergripande planmässiga överväganden som kan föräntledas i framtiden. Enligt GHAB:s mening är villkorsförslaget således olämpligt.

Villkor 14

GHAB kan av praktiska skäl se att det kan finnas ett behov av att delegera viss beslutsbefogenhet till tillsynsmyndigheten. Det behovet täcks dock väsentligen av

GHAB:s förslag till delegationsvillkor. Även om rätten skall finna att behov av delegationsvillkor även skulle föreligga under arbetstiden, kan det, givet lydelse av bestämmelsen i 22 kap. 25 § 3 st. MB, dock endast komma ifråga att tillsynsmyndigheten får föreskriva villkor av mindre betydelse. Det kan då konstateras att länsstyrelsen villkorsförslag är helt allmänt hållet och skulle, enligt sin föreslagna lydelse, ge tillsynsmyndigheten - vilket åtminstone i utgångsläget torde vara länsstyrelsen själv - närmast obegränsade möjligheter att meddela betungande villkor rörande det helt dominerande momentet i den sökta verksamheten. Villkorsförslaget öppnar också för skönsmässiga bedömningar i en omfattning som inte är godtagbar. Enligt GHAB:s mening leder den föreslagna delegationsbestämmelsen till att länsstyrelsen ges alltför vida beslutsramar och inryms således inte i vad som kan betraktas som "villkor av mindre betydelse". Om rätten således finner att ett delegationsvillkor är påkallat, måste det utformas väsentligen mer restriktivt och ges en lydelse som till fullo inryms i den angivna miljöbalksbestämmelsen.

Verkställighetsförordnande

Som länsstyrelsens yttrande får förstås avstyrker den att verkställighetsförordnande lämnas. Som grund för uppfattningen anför länsstyrelsen att en förespråkad prövning enligt 7 kap. 28 a § MB skulle sätta hinder mot sådant förordnande.

GHAB delar inte länsstyrelsens uppfattning. Då det inte förekommit något hinder eller ifrågasättande av den sökta verksamhetens tillåtlighet i huvudsak, och då ett snabbt ianspråktagande av ett tillstånd kan komma att behövas för att GHAB ska kunna innehålla den föreslagna arbetstiden, föreligger det enligt GHAB:s mening skäl för meddelande av verkställighetsförordnande. Häri ligger således också att GHAB vidhåller sin ståndpunkt att någon särskild tillståndsprövning enligt 7 kap. 28 a § MB inte är påkallad i målet.

Miljönämnden

Miljönämndens yttrande ansluter i väsentliga delar till vad länsstyrelsen anfört. Om inte annat särskilt anges i det följande, hänvisar GHAB således till motsvarande avsnitt ovan i fråga om vad som anförts till bemötande av länsstyrelsens yttrande.

Användningen av muddermassor i verksamheten

GHAB motsätter sig nämndens uppfattning att täckningsmassornas beskaffenhet ska anges i själva tillståndsmeningen. Enligt GHAB:s mening strider en sådan begränsning av tillståndsmeningen mot den systematik för uppbyggnad av tillstånd som tillämpas enligt miljöbalken och dessförinnan miljöskyddslagen.

GHAB motsätter sig också nämndens förslag att ett särskilt villkor rörande innehållet i bl.a. täckmassorna. Som anges ovan har GHAB i den tekniska beskrivningen redovisat förslag till riktvärden för föroreningar i täckmassor. I den mån ett särskilt villkor kan anses erforderligt i målet, är det där angivna riktvärden som i så fall ska tillämpas.

GHAB noterar vidare att nämnden föreslår att värdena ska anges som begränsningsvärden, såvitt kan förstås enligt MÖD:s praxis om sådana villkorsvärden för utsläpp från verksamheter. Det kan emellertid konstateras att ett villkor av det slag som nu är aktuellt, inte rör utsläpp, utan innehållet av föroreningar i massor som inte med säkerhet kan antas vara homogent fördelade. Eftersom provtagning på massorna inte kan ske annat än stickprovsmässigt, kan det inte med tillräcklig säkerhet uteslutas att det ställvis eller i någon del av massorna, förekommer högre halter än de som påvisats genom provtagning och analys.

Under dessa omständigheter ligger således förekomst av föroreningar i högre koncentrationer än som förutsetts i ansökan, utom GHAB:s kontroll. Eftersom begränsningsvärden är bindande och direkt straffbara vid varje överträdelse, kan det innebära att GHAB, åtminstone objektivt, överträder villkoret i fråga och därmed också riskerar att ådra sig ansvar för brottslig gärning, om det skulle visa sig att massorna i någon del innehåller högre halter än i villkoret angivet begränsningsvärde. Enligt GHAB:s mening är det därför olämpligt att reglera föroreningsinnehållet i massorna genom begränsningsvärden.

I fråga om användningen av förorenade muddermassor som utfyllnadsmassor, hänvisas i första hand till vad som anförts ovan till bemötande av länsstyrelsens ytt-

rande. Till utveckling därav, vill GHAB särskilt framhålla att användningen av muddermassor står i god förening med ansökans huvudsyfte - att slutbehandla muddertippningsplatsen. Häri ligger att befintliga, förorenade sediment ska täckas med ett renare material, vilket föreslagna massor är.

Användningen av muddermassor är dock inte GHAB:s huvudlösning utan mer som en ventil för det fall att andra lämpliga massor för att uppfylla det huvudsakliga ändamålet med ansökan, inte kan hittas.

Gällande TBT-halten så vill GHAB också framhålla att TBT snabbt bryts ner när det exponeras för syre och solljus.

Alternativa transportmetoder

GHAB hänvisar i denna del till vad som anförts ovan till bemötande av länsstyrelsens yttrande.

Buller

GHAB hänvisar i denna del till vad som anförts ovan till bemötande av länsstyrelsens yttrande.

GHAB godtar inte heller nämndens förslag att modifiera förslaget till villkor 7 i så måtto att det skulle ändras till ett delegationsvillkor. Det ligger i sakens natur att sådana extraordinära insatser som omfattas av villkoret, uppkommer snabbt och utan möjlighet att förutse dem eller skjuta upp dem till en senare tidpunkt. Att då lägga på tillsynsmyndigheten att avgöra i vad mån de får utföras, leder i förekommande fall till allvarliga dröjsmål eller stillestånd i verksamheten och riskerar därmed att hindra arbetenas behöriga gång i en omfattning som inte är rimlig.

GHAB vill därtill framhålla att naturvårdsverkets föreskrift som villkorsförslaget relaterar till, innehåller ett stadgande av i stort sett samma innebörd som GHAB föreslagit.

DOMSKÄL

Sökanden har som ägare till fastigheterna Göteborg X och Y erforderlig rådighet för sökt vattenverksamhet.

Upprättad miljökonsekvensbeskrivning och övrigt underlag, innehåller tillräckligt underlag för att domstolen ska kunna pröva ansökan. Miljökonsekvensbeskrivningen får därmed anses uppfylla kraven enligt 6 kap. miljöbalken.

Föreslagna anläggningar strider inte mot någon kommunala markanvändningsplan och kan inte anses motverka möjligheterna att klara fastställda miljö kvalitetsnormer.

Någon erinran mot föreslagna åtgärder har inte framförts och inte heller mark- och miljödomstolen finner några skäl att ifrågasätta de föreslagna åtgärderna.

Länsstyrelsen och Miljönämnden har yrkat att muddermassor inte bör tillåtas som skyddsfyllning.

Det framstår som angeläget att de föreslagna åtgärderna kommer till utförande så snart som möjligt. Enligt domstolens uppfattning saknas det miljömässiga skäl att föreskriva andra eller strängare krav på föroreningar i täckmassor än vad sökanden har angivit i ansökan. Av detta följer att sökanden kan nyttja de massor som finns tillgängliga vid tidpunkten för arbetena.

Den påverkan av betydelse som kan förutses är den som sker under arbetstiden. Enligt domstolens uppfattning är buller och vibrationer från anläggningarbetena den störning som är av någon betydelse. Med föreskrivna villkor torde emellertid skadorna och olägenheterna bli begränsade och tillfälliga.

Sammantaget får anses att ansökt verksamhet uppfyller kraven i 2 kap. 6 § och 11 kap. 6 § miljöbalken. Då verksamheten inte heller står i strid med de övriga hän-

syns- och tillåtlighetsregler som mark- och miljödomstolen har att tillämpa bör tillstånd lämnas till den sökta verksamheten.

Länsstyrelsen har yrkat att prövning också ska innefatta en tillståndsprövning 7 kap. 28 a § miljöbalken för närliggande Natura 2000-området Torsviken då såväl direkt som indirekt påverkan sker på området.

Den direkta påverkan som sker i Natura 2000-området är enligt vad som framkommit ytterst begränsat. Mark och miljödomstolen anser inte att verksamheten kan påverka miljön i Natura 2000-området på ett sådant sätt att tillståndsplikten enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken utlöses.

Enligt 2 kap. miljöbalken är verksamhetsutövaren skyldig att vidta de mått och steg som krävs för att ingen olägenhet ska uppstå för människors hälsa och miljö, dock under den förutsättning att det inte kan anses orimligt att uppfylla dessa krav. Mot denna bakgrund finner miljödomstolen att de av bolaget föreslagna eller accepterade villkoren i huvudsak är ändamålsenliga och att de bör fastställas som villkor för tillståndet. Några ytterligare villkor än de som framgår av domslutet är inte motiverade.

Som ersättning för rättegångskostnader har Länsstyrelsen yrkat 24 000 kr. Sökanden anser att i första hand är Länsstyrelsen inte berättigad till någon ersättning och i andra hand har 2 000 kr medgivits som ersättning.

Enligt 25 kap. 2 § miljöbalken ska sökanden i ansökningsmål om vattenverksamhet, svara för sina egna och motparternas kostnader vid mark- och miljödomstolen.

Vissa myndigheter, bl.a. kammarkollegiet och länsstyrelsen, är motparter och har i denna egenskap i likhet med alla andra som intar partsställning rätt till ersättning för rättegångskostnader.

Enligt domstolens uppfattning är de i ansökan planerade åtgärderna och arbetena att utföra dessa till stor del är att hänföras till vattenverksamhet. Länsstyrelsens kost-

nadsyrkande i detta mål får anses skäligt. Sökanden ska således ersätta Länsstyrelsen med 24 000 kr.

Skäl saknas att sätta ner eller efterskänka den i målet tidigare fastställda prövningsavgiften.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV425)

Överklagande senast den 23 oktober 2014.

Gunnar Bergelin

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Gunnar Bergelin, ordförande, och tekniska rådet Roger Ödmark samt de särskilda ledamöterna Lars Heineson och Thorsten Blomquist.

SVERIGES DOMSTOLAR

ANVISNING FÖR HUR MAN ÖVERKLAGAR - DOM I MÅL DÄR MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN ÄR FÖRSTA INSTANS

Den som vill överklaga mark- och miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen.** Överklagandet prövas av Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt.

Överklagandet ska ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

Har ena parten överklagat domen i rätt tid, får också motparten överklaga domen (s.k. **anslutningsöverklagande**) även om den vanliga tiden för överklagande har gått ut. Överklagandet ska också i detta fall skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen och det måste ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom en vecka** från den i domen angivna sista dagen för överklagande. Om det första överklagandet återkallas eller förfaller kan inte heller anslutningsöverklagandet prövas.

För att ett överklagande ska kunna tas upp krävs att Mark- och miljööverdomstolen lämnar **prövningstillstånd**. Det görs om:

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står mark- och miljödomstolens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Mark- och miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om:

1. den dom som överklagas med angivande av mark- och miljödomstolens namn samt datum för domen och målnummer,
2. den ändring av mark- och miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
3. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende mark- och miljödomstolens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Har en omständighet eller ett bevis som åberopas i Mark- och miljööverdomstolen inte lagts fram tidigare, ska klaganden förklara anledningen till omständigheten eller beviset inte åberopats i mark- och miljödomstolen. **Skriftliga bevis** som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det ska hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, ska han eller hon ange det och skälen till detta. Klaganden ska också ange om han eller hon vill att motparten ska infinna sig personligen vid huvudförhandling i Mark- och miljööverdomstolen.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans/hennes ombud.

Om ni tidigare informerats om att **förenklad delgivning** kan komma att användas med er i målet/ärendet, kan sådant delgivningssätt också komma att användas med er i högre instanser om någon överklagar avgörandet dit.

Ytterligare upplysningar lämnas av mark- och miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.

Anvisning för överklagande

Den som vill överklaga Mark- och miljööverdomstolens slutliga beslut eller dom ska göra detta skriftligen. Skrivelsen ska skickas eller lämnas till Mark- och miljööverdomstolen, Svea hovrätt. Överklagandet prövas av Högsta domstolen.

Överklagandet ska ha kommit in till Mark- och miljööverdomstolen inom fyra veckor från avgörandets datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i avgörandet.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta domstolen fordras att prövningstillstånd meddelas. Högsta domstolen lämnar prövningstillstånd om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen, eller
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvillan förekommit eller att målets utgång i Mark- och miljööverdomstolen uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står Mark- och miljööverdomstolens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta dom-

stolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om

1. det avgörande som överklagas med angivande av Mark- och miljööverdomstolens avdelning samt datum för avgörandet och målnummer,
2. i vilken del överklagandet överklagas och den ändring i avgörandet som yrkas,
3. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende Mark- och miljödomstolens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet.

Ytterligare upplysningar lämnas av Mark- och miljööverdomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av avgörandet

Förenklad delgivning kan komma att användas i överinstans.

Ytterligare information finns att läsa på www.domstol.se